

DIER

MAGAZINE VAN DE DIERENBESCHERMING

NUMMER 1
JAARGANG 106
VOORJAAR 2026

SPECIAL
**20 jaar
Beter Leven
keurmerk**

Streven naar
volgende stap

Plek voor dieren in de Grondwet

In en rond het huis
**Diervriendelijke
keuzes**

In beeld
Casanova's

Wethouders
aan het woord
**Gemeentelijk
dierenwelzijn**

**DIEREN
BESCHERMING**

Joro was broodmager, vervuild, angstig, zijn vacht vervilt en hij had zo'n slecht gebit dat hij niet meer kon eten

Blader door naar pagina 47 om te lezen hoe het nu met Joro gaat

Gevonden op een parkeerplaats

AUGUSTUS 2025

Joro werd van een parkeerplaats gehaald door vrijwilligers van onze dierenambulance, nadat er meerdere meldingen binnen waren gekomen van een verwaarloosde kat. Joro bleek inderdaad een hoopje ellende te zijn. Broodmager, vervuild, angstig, zijn vacht vervilt en met een slecht gebit werd hij bij het asiel binnengebracht. Het ging op dat moment zo slecht met hem, dat de dierenarts zijn leeftijd niet kon inschatten. Onder zijn vervilte vacht kwamen wondjes en smetplekken tevoorschijn. Joro woog nog maar twee kilo, de helft van zijn normale gewicht. Een van zijn verzorgers herinnert zich dat hij nauwelijks at. Zijn gebit was zo aangetast dat elke hap hem pijn deed. Joro balanceerde op het

randje van de dood. Ondanks alles was hij een knuffelkont en accepteerde alle hulp. Joro had intensieve zorg nodig om er bovenop te komen. Maar omdat hij niet gechipt was, had een eventuele eigenaar twee weken om hem op te halen en mochten we hem in die tijd niet behandelen. Alleen: Joro had geen twee weken. Op advies van de dierenarts zijn z'n tanden daarom toch al getrokken. En dat redde zijn leven; Joro kon weer eten. Stapje voor stapje knapte hij op en zagen we hem zoals hij echt is. Een spinnende knuffel die het liefst opgerold op schoot ligt. Joro kwam gelukkig goed terecht. We vonden bij het gezin van Harry en Esther Kunenburg een nieuw thuis voor hem, waar hij sindsdien alle liefde krijgt.

Help dieren als Joro

Joro kwam goed terecht. We vonden een nieuw thuis voor hem. Maar alle andere huisdieren die op straat worden achterlaten – bang, hongerig en weerloos – verdienen dat geluk ook. Wilt u weten hoe wij deze dieren helpen en wat u kunt doen? Scan de QR-code.

40

'De blijdschap van mensen als ze hun dier terugzien, dat is zó bijzonder.'

Marianne Smid werkt al 20 jaar als vrijwilliger in het asiel

43

Nieuw thuis voor Clyde

Na 446 dagen in asiel

06

Plek voor dieren in de Grondwet

Hoofdverhaal

31

Kan mijn hond eenzaam zijn?

Antwoord op deze en andere prangende vragen

19

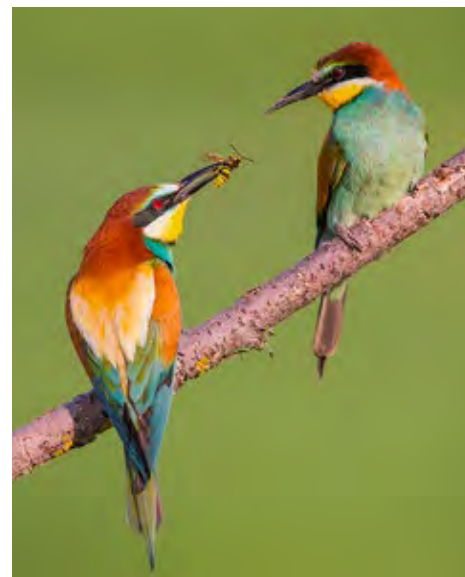
20 Jaar Beter Leven keurmerk

Mijlpalen, feiten & cijfers en boeren aan het woord

14. Portretten

Wethouders met aandacht voor dierenwelzijn

32. In beeld

Verleidelijke versiertrucs

En verder

• Actueel	04
• Lezersfoto's	12
• Succesvol geplaatst	36
• Diervriendelijke thuishits	38
• In het land	42
• Onze erflaters	44
• Servicepagina	46

DOCU

The Vegan Poultry Farmer

Kun je pluimveehouder én veganist zijn? De documentaire *The Vegan Poultry Farmer* volgt Kipster-oprichter Ruud Zanders. Zijn bedrijf groeit uit tot een internationaal succes, maar zelf mijdt hij vlees, zuivel en zelfs zijn eigen eieren. Bij Ruud groeit de twijfel over het houden van dieren

voor voedsel. Doet hij genoeg met de meest diervriendelijke, duurzame kippenstal ter wereld, of houdt hij daarmee juist het systeem in stand? *The Vegan Poultry Farmer* is op diverse plekken in het land te zien. Voor draaidata en meer informatie: theveganpoultryfarmer.com.

OPROEP

Wordt u lid van onze Ledenraad?

Vindt u dierenwelzijn belangrijk en wilt u iets betekenen voor dieren in Nederland? Meldt u zich dan aan voor de Ledenraad van de Dierenbescherming. Hier kunt u meedenken over de koers van onze organisatie, strategische onderwerpen bespreken en ervoor zorgen dat de stem van onze leden gehoord wordt. Een unieke kans om met gelijkgestemden het verschil te maken. We zoeken mensen die betrokken zijn, nieuwsgierig en graag samenwerken. Expertise is niet nodig; uw enthousiasme en kritische blik zijn het belangrijkste. Wel vragen we dat u lid bent van de Dierenbescherming.

PRAKTISCHE INFORMATIE

De Ledenraad bestaat uit 10 tot 25 vrijwilligers en vergadert vier keer per jaar. Het lidmaatschap is onbezoldigd. De verkiezingen voor de periode 2027-2029 vinden later dit jaar plaats. In het voorjaar volgt meer informatie via onze website en het volgende nummer van DIER.

HEBT U INTERESSE?

We horen graag van u! Stuur een e-mail naar ledenraadsverkiezingen@dierenbescherming.nl. Of kijk op dierenbescherming.nl/ledenraad.

LOBBY

Verbod op veeprikkers bij transport

Na vele toezeggingen, moties en jarenlang uitstel is het verbod op het gebruik van veeprikkers tijdens transport per 1 januari 2026 eindelijk een feit. De Dierenbescherming pleitte hier jaren voor. Het verbod gaat gelden voor transporten die volledig op Nederlands grondgebied plaatsvinden. Voor transporten die uit het buitenland komen of daarnaartoe gaan, geldt helaas nog een uitzondering. Wij blijven uiteraard pleiten voor een Europees verbod op veeprikkers bij de herziening van de EU Transportverordening die momenteel gaande is.

LOBBY

Definitief einde aan couperen

Het is al ruim twintig jaar verboden om dieren te couperen. Het aanvullende verbod op deelname aan tentoonstellingen dateert van tien jaar geleden. En toch zijn er op shows van sommige paarden- en hondenrasverenigingen nog steeds dieren met gecoupeerde staarten of oren te vinden, doordat eigenaren de regelgeving 'handig' weten te omzeilen. Bijvoorbeeld omdat de staart van hun dier in het buitenland of om medische redenen is gecoupeerd. Nu komt ook hier een einde aan. Een wijziging in de wet bepaalt dat er geen uitzonderingen meer mogen worden toegelaten en dus hoeven paarden en honden eindelijk niet meer te lijden onder dit vreemde schoonheidsideaal.

MOTIE

Stop hobbyjacht wilde vogels

Het voorstel van de Partij voor de Dieren om vanwege een vogelgriepuitbraak te stoppen met de hobbyjacht op wilde vogels kon in december rekenen op een meerderheid in de Tweede Kamer. De Dierenbescherming wil al veel langer dat deze vorm van jacht stopt en is opgelucht dat de motie is aangenomen. In december was zo'n 25% van de wilde eenden in Nederland besmet, en mogelijk

zelfs meer. Dat er 'steeds minder wilde eenden zijn en deze iconische soort langzaam uit het Nederlandse landschap verdwijnt' is volgens de Partij voor de Dieren niet te rijmen met het feit dat de hobbyjacht op deze soort wel gewoon geopend werd, waardoor een soort die het al zwaar heeft óók nog risico loopt op de hobbyjachtkogel.

FACEBOOK

**Talk to the hand.
Pas vier weken
oud en nu al
kapsones.**

**#ritten
#schatje**

Een woord vooraf

Clyde verliet ons asiel via een heuse erehaag. Wellicht had u, net als ik, een brok in de keel en tranen in de ogen.

In het vorige nummer van DIER besteedden we aandacht aan onze langzitters, waaronder Clyde. Wellicht heeft u het filmpje van zijn vertrek voorbij zien komen op onze socials. Wat was hij blij dat hij eindelijk zijn eigen gouden mandje had gevonden. En wat was ik trots op onze medewerkers en vrijwilligers, die zich met zo veel toewijding hebben ingezet om hem die nieuwe kans te geven. Clyde verliet ons asiel na 446 dagen via een heuse erehaag. Wellicht had u, net als ik, een brok in de keel en tranen in de ogen. Momenten als deze maken nog maar eens duidelijk waar we het voor doen. Ze raken ons, omdat ze laten zien wat er mogelijk is als mensen verantwoordelijkheid nemen voor dieren die volledig van ons afhankelijk zijn. Maar juist dan dringt zich ook een andere, grotere vraag op: doen we in Nederland wel genoeg om dieren structureel te beschermen?

In dit nummer gaan we in op de positie van dieren in de Grondwet. Steeds meer landen erkennen dat dieren meer zijn dan gebruiksvoorwerpen. Duitsland, Italië, Oostenrijk, Luxemburg, Slovenië, Zwitserland en recent ook België hebben dierenwelzijn grondwettelijk vastgelegd. Daarmee werd België het zesde Europese land dat dierenwelzijn constitutioneel verankerde.

Waarom is dat zo belangrijk? Omdat de Grondwet de hoogste norm van ons recht is. Door dierenwelzijn daarin op te nemen, worden overheid en politiek verplicht om bij iedere beslissing rekening te houden met de belangen van dieren. Het biedt rechters, burgers en organisaties een stevig fundament om beleid te toetsen aan de intrinsieke waarde van het dier. Die intrinsieke waarde is in Nederland al sinds 2013 erkend in de *Wet dieren*. De gedachte is dus niet nieuw. De logische volgende stap is om deze erkenning ook grondwettelijk vast te leggen. En dat gaat niet alleen over huisdieren zoals Clyde, hoe belangrijk zij ook zijn, maar óók of juist over de miljoenen landbouwdieren die dagelijks afhankelijk zijn van onze keuzes. Voor hen kan een stevig juridisch fundament het verschil maken. We blijven hiervoor aandacht vragen bij politiek en beleidsmakers! We hopen op uw steun daarbij, want samen maken we het verschil voor dieren.

Ellen Bien

Directeur/Bestuurder Dierenbescherming

Dierenbescherming lobbyt voor Grondwet

Naast directe hulp aan dieren, lobbyt de Dierenbescherming om dierenwelzijn in de wet te verankeren. Met goede kaders kan dierenleed immers op grote schaal worden aangepakt. Dat geldt dus zeker ook voor het opnemen van dieren in de Grondwet. We hebben daar recent bijvoorbeeld aandacht voor gevraagd bij de kabinetsformatie en zullen daar nu ook de nieuwe regering en de nog kersverse nieuwe Tweede Kamer over blijven benaderen.

Dierenbescherming streeft naar volgende stap

Plek voor dieren in de Grondwet

Terwijl landen als België, Duitsland, Italië en Oostenrijk dieren al grondwettelijk beschermen, loopt Nederland steeds meer achterop. Onacceptabel, vindt de Dierenbescherming. Dieren verdienen een plek in de Grondwet. “En als dat gebeurt, móéten alle wetten en overheidsbesluiten voortaan rekening houden met dieren,” stelt Léon Ripmeester, Jurist bij de Dierenbescherming.

“Uit een opiniepeiling die we voorafgaand aan de verkiezingen in november hielden, bleek maar liefst 58% vóór dieren in de Grondwet te zijn. Dat was nooit eerder gepeild,” aldus Jurist Léon Ripmeester. “En nu kan ik wel zeggen dat ik dit natúúrlijk had verwacht, maar het is voor veel mensen toch een wat abstracter onderwerp. Een onderwerp bovendien dat in de verkiezingscampagnes bepaald geen hoofdrol speelde. Blijkbaar voelt het voor een meerderheid van de Nederlanders logisch om dieren een plek te geven in de Grondwet. Extra bijzonder eigenlijk. En het ontroerde me. Nu is de kern van de democratie dat ‘de meerderheid beslist’. Ik ga er wat dat betreft van uit dat de huidige regering met dieren in de Grondwet aan de slag gaat.”

EXCLUSIEF VOOR MENSEN

In de westerse filosofie werd van oudsher strikt onderscheid gemaakt tussen mensen en dieren. Dit vertaalde zich door in het vormgeven van wetten en regels, die zeer

lange tijd ‘exclusief’ waren gericht op mensen. Inmiddels is er de nodige dieren(welzijns)wetgeving die dieren tracht te beschermen. Maar dieren in ons land hebben op dit moment nog geen vastgelegde grondrechten, zoals het recht op vrijheid, op leven of op goede medische behandeling. In de hedendaagse ethiek en biologie gaan steeds vaker stemmen op om dieren méér en nog volwaardiger rechten te geven. Ook omdat uit onderzoek duidelijker wordt dat dieren gevoelens en emoties hebben en vaak intelligenter en complexer zijn dan we dachten.

OP HOGER NIVEAU

In 2002 nam Duitsland als een van de eerste West-Europese landen dieren al op in de Grondwet. Verschillende andere landen volgden. Maar Nederland vooralsnog niet. Hebben landen die dieren in de Grondwet hebben opgenomen per definitie betere bescherming voor hun dieren? Niet per se, want bijvoorbeeld in Duitsland wordt er nog volop gejaagd. Léon legt uit dat de manier waarop dit is geregeld verschilt

‘Alle wetten en regels die in Nederland worden gemaakt, op élk niveau, moeten passen binnen het kader van de Grondwet. Als je dáár een plek voor dieren regelt, biedt dat zekerheid.’

Léon Ripmeester,
Jurist bij de Dierenbescherming

Bij de oprichting van de Dierenbescherming 160 jaar geleden was er bedroevend weinig wettelijk geregeld voor dieren. Het was zo'n beetje de reden van het ontstaan van onze organisatie.

per land. “En daarmee de uitwerking ervan ook.” De formulering is belangrijk. “Overige wetgeving moet namelijk altijd passen binnen de Grondwet. Op die manier kun je de belangen van dieren dus op een ‘hoger’ niveau stevig vastleggen.”

WETGEVING ONTBRAK

We gaan terug in de tijd. Bij de oprichting van de Dierenbescherming op 25 augustus 1864 was er nog bedroevend weinig wettelijk geregeld voor dieren. “Het was zo'n beetje de reden van het ontstaan van onze organisatie,” legt Léon uit. Zo'n tien jaar na onze oprichting werd het verboden om een hond of een kat te mishandelen en nog eens tien jaar later werd de strafbaarstelling van dierenmishandeling opgenomen in het strafrecht. “Ook de afschaffing van de hondenkar komt voort uit de oorspron-

kelijke strijd voor betere wetgeving die dieren moet beschermen,” aldus Léon. “En die wetgeving is sindsdien steeds weer uitgebreid en aangepast, en ook verbeterd.” Vaak met hulp of op aanraden van de Dierenbescherming, die in politiek Den Haag lobbyt voor beter dierenwelzijn. “De huidige *Wet dieren*, die voor gehouden dieren als honden, katten, konijnen, vee en hobbydieren het belangrijkste is, stamt uit 2013.”

TERUGGEDRAAI

“Maar,” stelt de Jurist, “aan zo'n wet kunnen artikelen en bepalingen worden toegevoegd én kunnen zaken die eenmaal geregeld zijn in het slechtste geval weer worden teruggedraaid of veranderd bij een nieuwe politieke wind.” Positieve zaken die meer recent in ‘gewone’ wetten zoals de

Wist u dat...

LAATSTE DIERENPROCES

Tijdens de middeleeuwen werden dieren voor de rechtbank gedaagd als zij zich niet aan het recht hielden. Het laatste dierenproces in Nederland vond plaats in 1789; een stier kreeg de doodstraf nadat hij zijn eigenaar om het leven bracht. Nu worden dieren niet meer juridisch verantwoordelijk gehouden voor hun daden.

DIEREN ALS VOORWERPEN

Hoewel het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat 'dieren geen zaken zijn' (art. 3:2a BW) volgt uit datzelfde wetsartikel dat de regels over 'zaken' als vertrekpunt toch van toepassing zijn. Daarmee worden dieren in de kern beschouwd als voorwerpen waarover de mens eigendomsrecht kan uitoefenen.

HOUDVERBOD

Het strafbaar stellen van dieren-mishandeling en -verwaarlozing was zo'n beetje het eerste onderwerp in onze wet dat werd geregeld voor dieren. Momenteel geldt daarvoor een maximale gevangenisstraf van vijf jaar of een geldboete van € 110.000. Voor bedrijfsmatige situaties kan dit hoger zijn. De Dierenbescherming pleit van oudsher voor stevige, passende straffen. Mede door onze inzet kwam in 2024 de mogelijkheid om daders van dierenmishandeling en -verwaarlozing een 'houdverbod' op te leggen, waarbij ze niet langer dieren mogen bezitten. In ernstige gevallen levenslang.

Wet dieren en het *Wetboek van Strafvordering* zijn geregeld, zijn onder meer strengere straffen voor dierenmishandeling en de komst van een *Huis- en hobbydierenlijst* met alle zoogdieren die geschikt zijn om te houden als huisdier.

REGELS VOOR HUISDIERBEZITTERS

In de *Wet dieren* staan verder regels voor huisdierbezitters. Dat zij hun dieren goed eten en drinken moeten geven bijvoorbeeld en op tijd naar de dierenarts gaan. Ook wordt er gewerkt aan regels voor een dierwaardiger veehouderij. De *Wet dieren* biedt aldus mogelijkheden om dierenwelzijnzaken te regelen voor de wet. Sterker nog: vrijwel alles wat de Dierenbescherming de afgelopen jaren voor elkaar heeft gekregen in politiek Den Haag – denk naast de genoemde onderwerpen bijvoorbeeld aan het verbod op stroom- en prikhalsbanden – is met die 'gewone' wet geregeld. Waarom is de Grondwet dan zo essentieel?

ZEKERHEID BIEDEN

Léon: "De Grondwet is de belangrijkste wet van ons land. Die zwaarder telt dan andere 'gewone' wetten. Alle wetten en regels die in Nederland worden gemaakt, op elk niveau, moeten passen binnen het kader

Er komen, en dat is op zich maar goed ook, nogal wat dingen kijken bij een Grondwetswijziging. Dat is niet binnen een jaar geregeld.

van de Grondwet." En dus, vat hij samen: "Als je dáár een plek voor dieren regelt, biedt dat zekerheid. Vanaf dat moment moet er met elke wet, elke regel en alle overheidsbesluiten die in Nederland worden ingevoerd, en eigenlijk gewoon ook in meer algemene zin, rekening gehouden worden met de rechten van dieren. Dit stimuleert de gezonde discussie over de plek die we dieren in onze samenleving willen geven. Afhankelijk van hoe je zo'n Grondwetsartikel formuleert, kan dat écht het verschil maken."

NOGAL WAT GEREGEL

Er komen, en dat is op zich maar goed ook, nogal wat dingen kijken bij een Grondwetswijziging. Dat is niet binnen een jaar geregeld. Sterker nog, daar gaan twee kabinetsperiodes overheen. "Eerst is

Voorbeeldfunctie Slovenië

Een Grondwet is de belangrijkste, hoogste wet. Het regelt de organisatie van een land, legt uitgangspunten vast, en grondrechten. Alle 'gewone' wetten moeten daar vervolgens aan voldoen, voor zover ze al geen rechtstreekse uitwerking zijn van wat de Grondwet bepaalt. Slovenië heeft met dieren in hun Grondwet precies gedaan wat de bedoeling is. Het is een onafhankelijk land sinds 1991, en op dat moment lag er al een concept-Grondwet klaar. Daarin was bepaald dat 'de bescherming van dieren tegen mishandeling bij wet geregeld is'. Oftewel, een keiharde opdracht aan de gloednieuwe Sloveense wetgever. *And guess what?* In 1999 heeft Slovenië een mooie dierenwet vastgesteld mét aandacht voor dierenmishandeling. Het land heeft goed gekeken naar wat er voor dieren nodig was, heeft zichzelf in de eigen Grondwet opdracht gegeven om dit te regelen, en het ook daadwerkelijk gerealiseerd. Dit betekent dat dieren in Slovenië snel op goede basisregels over dierenmishandeling konden rekenen. Een mooi voorbeeld van hoe het opnemen van dieren in de Grondwet de positie van dieren in een land kan versterken.

er een meerderheid nodig in de Tweede én Eerste Kamer,” vertelt Léon. En dan begint het extra werk eigenlijk pas. “Want dan moeten we wachten tot de volgende verkiezingen voorbij zijn en beide Kamers opnieuw akkoord zijn, maar dan met twee derde meerderheid.”

WETSVOORSTEL INDIENEN

“Er is op dit moment, na de recente Tweede Kamerverkiezingen, een meerderheid,” telt de Dierenbeschermingsjurist de huidige zetels en standpunten. “Nog niet per se de benodigde twee derde, maar dat komt ook omdat veel partijen er nog niet over hebben nagedacht. Je kan dat afdwingen door een wetsvoorstel in te dienen, waarna er voldoende tijd is om een standpunt te formuleren. Het is belangrijk om zorgvuldig om te gaan met een wijziging in de Grondwet, maar door de procedure ga je sowieso niet over één nacht ijs.”

ZELDZAAM, NIET ONMOGELIJK

Een Grondwetswijziging is zeldzaam, maar niet onmogelijk. De laatste herziening was in 2023, toen het ‘heilige’ artikel 1 over

gelijke behandeling werd aangepast. Wat de Dierenbescherming betreft zijn volgende keer de dieren aan de beurt voor een plek in de ‘wet der wetten’. En dan ook echt alle dieren, dus ook proefdieren, wilde dieren, zwerfdieren én de miljoenen landbouwdieren die dagelijks afhankelijk zijn van ons beleid en onze keuzes. Denk aan de omstandigheden in de veehouderij, het dierenwelzijn bij transport en slacht, en de enorme schaal waarop dieren in de landbouwsector onderdeel zijn van onze economie. Voor deze dieren maakt een stevig juridisch fundament misschien nog wel het grootste verschil.

VERSCHILLENDE OPTIES

Léon: “We denken, zoals altijd, graag mee met partijen over de invulling, want er zijn verschillende opties. Kijk naar de ons omringende landen; er zijn voorbeelden genoeg van hoe je zoiets kan regelen. Het is vooral belangrijk om te beginnen. De vraag is alleen nu: wie pakt deze handschoen op? De fracties in de Tweede Kamer, ook de oppositiepartijen, zou ik van harte willen uitnodigen: Jaag de boel zo nodig verder aan en kom met een concreet initiatiefwetsvoorstel.”

‘Wat ons betreft zijn nu dieren aan de beurt voor een plek in de ‘wet der wetten’. Oók proefdieren, wilde dieren, zwerfdieren en de miljoenen landbouwdieren waarvoor een juridisch fundament misschien wel het grootste verschil maakt.’

Standpunten politieke partijen

Tijdens het Dierendebat in Nieuwspoor – georganiseerd door de Dierenbescherming in samenwerking met de Dierencoalitie – gingen partijen eind vorig jaar in debat over de vraag of dieren een plek in de Grondwet verdienen. Aan het debat deden met Partij voor de Dieren, D66, Volt, GroenLinks-PvdA en SP vooral linkse partijen mee. Enige tegenhanger was de VVD.

Waar de linkse partijen tijdens het debat pleiten voor constitutionele verankering van dierenrechten, vertrouwt de VVD op de bestaande *Wet dieren* om dierenwelzijn te waarborgen. Lianne van Damme (D66) vindt het evenwel 'een ontzettend goed idee' om de rechtspositie van dieren in de Grondwet vast te leggen. Zij stelt dat dieren fysieke en mentale pijn kunnen ervaren en dat het onjuist is om ze nog steeds te zien 'als een fiets of als een boek'. Dieke van Groningen (VVD) gaat hier tegenin. De VVD ziet de Grondwet als de basis van de rechtsstaat en de fundamenten voor de democratie. De focus zou allereerst moeten liggen op het optimaliseren en goed handhaven van de bestaande *Wet dieren*. Volgens Van Groningen heeft een dier uiteindelijk meer aan goede handhaving dan aan de Grondwet. Voorstanders wijzen erop dat Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg, Slovenië, België en Zwitserland dierenrechten al opnemen in de Grondwet. En ook uit de Dierenkieswijzer blijkt dat in ons land een politieke meerderheid voor een Grondwetswijziging is ten gunste van dieren.

De natuur in

Voor een verfrissende boswandeling zijn wij altijd te porren. Ook u geniet van knisperende zandweggetjes en een mistige deken over de weilanden in deze periode, want we mochten een heleboel natuurrijke foto's ontvangen. Op deze pagina's een selectie.

Kleine dingen

Soms moet je op de kleine dingen letten. In een natuurgebied in de buurt spotte ik deze libelle.

Nicky Snitjer,
Woldendorp

Actief

Laro, nu twaalf jaar oud, hield erg van actief zijn in het bos. Zo maakte hij graag deze sprong in zijn jonge jaren!

Marijke Hoex, Veldhoven

Respectvol

Foto vanuit Panneland. Eind oktober waren de mannetjes op zoek naar dames en niet zo schuw voor mensen. Zo veel herten gezien, prachtig! En iedereen bleef respectvol op afstand, fluisterend. **Alexandra Bos, Hoofddorp**

Wandelen

Dit is Zizi en wij gaan elke week meerdere keren wandelen in het prachtige Montferland-bos (Bergerbos) in Zeddam. **Jara Rikken, Doetinchem**

Prachtige omgeving

Afgelopen zomer was onze kat Spock aan het genieten van een boswandeling in de prachtige omgeving van Borger. **Melvin Agten, Utrecht**

Logisch toch?

Je gaat lekker wandelen in het bos, en wie kom je tegen...? Logisch toch? Deze foto werd gemaakt bij Boulders Beach, Zuid-Afrika. **Els Jurgens, Zoetermeer**

Zonnestralen

Dit is onze Tella uit Santiago de Compostela. Ze is inmiddels vijftien en een half maar zoekt nog steeds de zonnestralen op, ook in het bos. We mogen al heel wat jaren van haar genieten en hopen dat nog een tijd te kunnen blijven doen. **Roos Meinen, Amersfoort**

VOLGENDE KEER: OPVALLENDE LOOKS

Onze eigen dieren vinden we natuurlijk altijd prachtig. Dat pluimpje, sikje of die grijze lok zijn alleen maar charmant. En stiekem geldt dat natuurlijk voor alle dieren. Of ze nou een beetje loensen, een wilde vacht, ietwat korte pootjes of een onbedoelde knik in de staart hebben; *we love them anyway*. Voor het volgende nummer zoeken we foto's van dieren met een opvallend uiterlijk, om welke reden dan ook. Hebt u zo'n foto? Wij ontvangen 'm graag uiterlijk 15 april via foto@dierenbescherming.nl, o.v.v. uw naam, woonplaats en een begeleidend tekstje.

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Op 18 maart vinden de Gemeenteraadsverkiezingen plaats, gevolgd door de Provinciale Statenverkiezingen begin 2027. Gelukkig zien we steeds vaker hoe er wordt gezocht binnen regio's naar manieren om het dierenwelzijn te bevorderen. Wij leveren daar graag onze bijdrage aan en staan gemeenten terzijde met adviezen en aanbevelingen. Voorafgaand aan de verkiezingen organiseerden Beleidsadviseurs van de Dierenbescherming een bijeenkomst en webinars voor gemeenteraadsleden, om ze te adviseren over dierenwelzijn en wat ze hier als gemeente aan kunnen doen. En in onze *Nota Aanbevelingen Gemeentelijk Dierenwelzijnsbeleid* staan tal van voorbeelden om het welzijn van dieren te waarborgen.

Zita Pels is wethouder in Amsterdam en verantwoordelijk voor de portefeuilles Duurzaamheid, energietransitie & circulaire economie, Volkshuisvesting, Dierenwelzijn en Voedsel.

"Ik heb altijd een fascinatie voor dieren gehad. Toen ik tien jaar was en na lang zeuren eindelijk op paardrijles mocht, was ik niet meer uit de stallen weg te slaan. Ik spijbelde zelfs van school om maar in de manege te zijn. Later deed ik een opleiding Paardensport. Ik reed jonge dieren in en werkte met probleempaarden. Bij toeval trof ik een stukje braakliggend terrein op Amsterdam IJburg;

daar ben ik een manege begonnen. Het welzijn van de paarden stond hier centraal. Gelijktijdig zette ik mijn eerste stappen in de politiek. Ik heb mezelf altijd afgevraagd hoe ik zoveel mogelijk impact zou kunnen maken voor dieren en mensen. Toen ik wethouder werd, wist ik dan ook meteen: de portefeuille Dierenwelzijn is van mij. En hoewel systeemverandering wat mij betreft nooit snel genoeg gaat, kan ik nu wel elke dag iets voor een ander betekenen. En precies dat maakt het werk zo mooi. Een belangrijke pijler in het dierenwelzijnsbeleid in onze stad is de *ADAM-regeling*, waarbij mensen met een kleine portemonnee hun dierenartskosten vergoed krijgen. En met de *Voedselbank*

voor *Dieren* voorzien we in de eerste levensbehoeften van dieren als hun baasjes dat om welke reden dan ook niet meer kunnen. We zetten ook in op signalering. Als bijvoorbeeld buurtwerkers merken dat het niet goed gaat met een dier bij mensen in huis, wordt er hulp ingeschakeld. We hebben verder een diversiteitsbeleid voor wilde dieren in de stad. Er wordt minder gemaaid, biodivers en gifvrij aangeplant, en we maken gebruik van een diervriendelijker manier om de rattenoverlast tegen te gaan. De stad is niet alleen van mensen, maar van alles wat er leeft. Mijn doel is om de verbinding tussen dieren en mensen op te zoeken en daar iets heel moois van te maken."

Wethouders aan het woord

Kiezen voor dierenwelzijn

Gemeenten dragen niet alleen verantwoordelijkheid voor hun inwoners, ook dieren maken deel uit van het dagelijks bestaan. Of het nou de hond in het park is, de egel in de tuin of de vogel op het dak; de Dierenbescherming vindt het belangrijk dat gemeenten in hun beleid aandacht hebben voor de dieren die er leven.

Gelukkig gebeurt dat op steeds grotere schaal. Er worden bijvoorbeeld chipacties voor katten georganiseerd, er is hulp voor dierenbezitters met een kleine portemonnee en steeds vaker wordt er dierinclusief gebouwd. Andere mooie initiatieven zijn maaivrije zones in het broedseizoen, inzet van duiventillen als alternatief voor doding en voorlichtingscampagnes over verantwoord huisdierbezit.

Op deze pagina's vertellen drie wethouders met dierenwelzijn in de portefeuille hoe zij zich inzetten om het welzijn van dieren in hun regio te verbeteren.

'Hoewel systeemverandering wat mij betreft nooit snel genoeg gaat, kan ik wel elke dag iets voor dieren en mensen betekenen. En precies dat maakt het werk zo mooi.'

‘Voor mij zijn dieren geen bijzaak in een stad, maar onderdeel van hoe we leven’

Jan Broekema is wethouder in de gemeente Assen. In zijn rijkgeville portefeuille zitten onder meer de thema's Welzijn, Inwoners & participatie en Dierenwelzijn.

“Als ik met mijn kinderen bij de Stadsboerderij ben, zie ik hoe vanzelfsprekend dieren voor ze zijn. Ze kijken nieuwsgierig rond, stellen vragen. De Stadsboerderij is een prachtige plek, midden in het Asserbos. Het vormt ook het hart van ons Duurzaamheidscentrum Assen: groen, levendig, vol activiteiten, en een plek waar kinderen én volwassenen op een laagdrempelige manier leren hoe natuur, voeding en dieren met elkaar samenhangen.

Voor mij zijn dieren geen bijzaak in een stad, maar onderdeel van hoe we leven. We begonnen met een simpele vraag: Wat kunnen we als gemeente beter doen voor dierenwelzijn? We gingen in gesprek met organisaties, vrijwilligers en professionals. En dat heeft ertoe geleid dat dierenwelzijn voor het eerst in de geschiedenis van Assen een vaste plek heeft gekregen op de bestuurlijke agenda. Een paar voorbeelden: voorheen leefden konijnen op de Stadsboerderij in kleine hokken, zaten alleen en ze kwamen nooit buiten. Terwijl het groepsdieren zijn. Nu hebben ze een groot verblijf met een nog grotere buitenruimte. Een ander voorbeeld zijn de ezels. Twee jaar geleden

was er nog eentje over. Ondanks de lange historie en het feit dat veel bezoekers gehecht waren aan het beestje, hebben we hem naar de ezelopvang gebracht. Het is tenslotte een kuddedier en gedijt beter op zanderige ondergrond, niet op gras zoals bij ons. Bij de keuzes die we maken, staat dierenwelzijn voorop. In de wijken doen we eigenlijk hetzelfde, stap voor stap: betere verblijven, achterstallig onderhoud wegwerken en ondersteuning bieden. Ik ben trots op alle mensen die helpen. Vrijwilligers, medewerkers, organisaties in de stad en inwoners. Uiteindelijk is het simpel. Als je goed zorgt voor dieren, zorg je ook beter voor elkaar.”

'Een ecologische zone verbindt de zuidkant van de stad met het noorden, zodat dieren elkaar weten te vinden en populaties weer gezond worden'

Peter Bakker is wethouder Klimaat & energie in Breda en derde locoburgemeester. Zijn portefeuille bevat onder meer de dossiers Natuurontwikkeling en Dierenwelzijn.

"Ik ben heel blij dat ik de afgelopen jaren de *Nota Dieren* in Breda door de gemeenteraad heb gekregen. Hierin staat omschreven wat we voor dieren willen doen in de stad. Op de plek waar ik nu sta komen een aantal waardevolle elementen samen, ook al zou je dat op het eerste oog wellicht niet zeggen. In de nabije toekomst wordt hier namelijk een ecologische verbindingzone gebouwd die

de zuidkant van de stad gaat verbinden met het noorden, en dwars door het historische hart van Breda loopt. Het doel is dat de dieren die nu aan beide zijden leven elkaar weten te vinden en populaties weer gezond worden. Stel je voor dat de otter zich opnieuw vestigt in Breda, hier door de singels zwemt? Dat is niet alleen heel bijzonder, maar ook een belangrijke graadmeter. De otter is tenslotte een boegbeeld van de waterkwaliteit. Maar dat is niet het enige. Dit terrein hebben we onlangs overgenomen van Defensie. In een van de voormalige loodsen komt een permanente tentoonstelling over biodiversiteit. Ik ben ook bezig om op deze plek een kinderboerderij te laten

landen. Hoe mooi zou het zijn als er midden in de stad een plek is waar mensen in aanraking komen met dieren en over ze leren? Om het welzijn van dieren te verbeteren is voorlichting belangrijk. Wat kunnen mensen bijvoorbeeld doen voor dieren in de natuur? Wat heeft een huisdier nodig om een fijn leven te hebben? Welke gevolgen heeft hobbyvisserij? Vragen die op dit moment nog niet voor iedereen vanzelfsprekend te beantwoorden zijn. Het doel is om dit gebied intact te houden voor natuur, om te sporten en te genieten, en als groene zone. Breda wordt zo steeds meer een stad in een park, waar mensen, dieren en natuur op organische wijze bij elkaar komen."

RED DIERENLEVEN MET EEN UURTJE VAN UW TIJD

Collecteweek
27 sept
t/m 3 okt
2026

Word collectant!

Scan de QR-code of ga naar
dierenbescherming.nl/collectant

BETER LEVEN

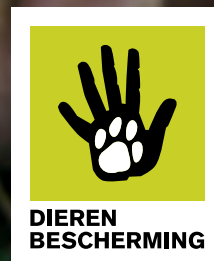
SPECIALE EDITIE VAN DIER | VOORJAAR 2026

Boeren aan
het woord

Marijke de Jong-Timmerman
stond aan de basis
van het keurmerk

De belangrijkste
mijlpalen

20 jaar
Beter Leven
keurmerk

Marijke de Jong-Timmerman

'Honderden miljoenen dieren hebben een beter leven gehad'

Na 34 jaar bij de Dierenbescherming gaat Strategisch Adviseur Marijke de Jong-Timmerman met pensioen. Maar ze kan met recht trots zijn op haar nalatenschap: het Beter Leven keurmerk. Dankzij het bekendste dierenwelzijnslabel van ons land kregen honderden miljoenen dieren een beter leven. Er was alleen wel wat doorzettingsvermogen voor nodig.

"Terugkijkend op twintig jaar Beter Leven keurmerk ben ik nog steeds trots op de officiële introductie in 2007. Dat een maatschappelijke organisatie als de Dierenbescherming haar nek durfde uit te steken en het initiatief nam voor het keurmerk, vond ik heel bijzonder. Noodzakelijk ook. Het keurmerk draagt de

goede naam van de Dierenbescherming uit. Dat moesten we wel waarmaken. Het Beter Leven keurmerk is eigenlijk heel organisch ontstaan met een onderzoeksproject. Er was eind jaren negentig veel kritiek op de pluimveehouderij en snelgroeiende vleeskuikens, de plofkip, die met ernstige welzijnsproblemen kampten. Samen met bedrijven en supermarkten werden langzamer groeiende kippenrassen onderzocht in een betere huisvesting én ontstond de vraag of we hier een marktconcept van konden maken. Er was al langer behoefte aan een tussensegment: vlees tussen gangbaar en biologisch in, dat betaalbaar zou zijn en bereikbaar voor een groot publiek. Vier supermarkten durfden het aan om onze Beter Leven-kip in de schappen te leggen. Ook wij namen natuurlijk een risico. Wilde de consument de producten kopen? En zou de achterban van

de Dierenbescherming begrijpen waarom we deze weg insloegen? Het laatste wat we wilden was dat onze trouwe leden zouden denken dat we aan vleespromotie deden. Nu, twintig jaar later, mogen we concluderen dat we de juiste keuze hebben gemaakt. Dat we honderden miljoenen dieren een beter leven hebben kunnen geven en dat de markt het heeft opgepikt. Hoewel ikzelf al tientallen jaren plantaardig leef, sta ik nog steeds volledig achter het keurmerk. De realiteit is dat 95% van de mensen nog steeds vlees eet. Ik wilde opkomen voor de dieren in de intensieve veehouderij, die geen enkele keuze hebben, en hun welzijn méér verbeteren dan wat wettelijk was toegestaan. 'Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder', is een gezegde waar ik erg in geloof en ook naar leef. Dat heeft me in mijn werk geholpen. Ik heb altijd gezocht naar mensen die willen, kunnen en durven. Samen hebben we een keurmerk gemaakt dat bijdraagt aan een beter leven voor dieren."

'Dat een maatschappelijke organisatie als de Dierenbescherming haar nek durfde uit te steken en het initiatief nam voor het keurmerk, vond ik heel bijzonder'

28

**'Focus op
wat wel kan'**Programmamanager
Sophie de Graaf

24

**Zij laten zien dat
het anders kan**Beter Leven boeren
vertellen

26

In beeldAwards, baanbrekende
campagnes en gedurfde keuzes

22

**20 jaar Beter
Leven keurmerk
in vogelvlucht**

Mijlpalen

**'We hebben laten
zien dat verandering
mogelijk is'**

In deze speciale uitgave over het Beter Leven keurmerk besteden we aandacht aan de impact die we maken op het leven van landbouwdieren zoals varkens, kippen, runderen en kalveren in ons land. Wat twintig jaar geleden begon als een ambitieus idee, is uitgegroeid tot een keurmerk waarmee het leven van miljoenen dieren in de veehouderij structureel wordt verbeterd. Dat is niet vanzelf gegaan. Het vroeg om lef, doorzettingsvermogen en samenwerking. Van boeren die hun hoofd boven het maaiveld durfden uit te steken tot retailers die kozen voor deze verbetering.

Graag bedank ik alle betrokkenen bij de totstandkoming en ontwikkeling van het keurmerk. In het bijzonder Marijke de Jong-Timmerman en Bert van den Berg, die onlangs met pensioen gingen en aan de wieg stonden van het keurmerk. Mede door hun inzet en visie is het uitgegroeid tot wat het is. Op de linkerpagina blikt Marijke terug op de systeemverandering die zij mede vormgaf: de samenwerking met de ketenpartijen en retail, de momenten waarop verschillende belangen schuurden met dierenwelzijn, en welke uitdagingen er lagen om koers te kunnen houden. Haar opvolger Sophie de Graaf neemt ons in het slotinterview mee naar de toekomst. Hoe geeft zij vorm en richting aan de volgende stap voor het keurmerk?

Deze speciale uitgave is ook een eerbetoon aan alle betrokkenen: boeren, stakeholders, collega's en vrijwilligers, en natuurlijk u, als consument. Door niet langer te accepteren dat dieren onder erbarmelijke omstandigheden worden gehouden, is er een beweging in gang gezet. Samen hebben we laten zien dat verandering mogelijk is – en dat dierenwelzijn altijd de moeite waard is. Wij blijven ons met het Beter Leven keurmerk inzetten voor een beter dierenwelzijn in de veehouderij, pleiten voor betere wetgeving en via het *Convenant Veehouderij* zetten we stappen naar een dierwaardigere veehouderij, want het moet beter en het kan beter. Wat u kunt doen? Minder vlees eten en als u toch vlees eet, kies dan zoveel mogelijk sterren op de verpakking. Want hoe meer sterren hoe meer dierenwelzijn.

Veel leesplezier en dank voor uw steun. Alleen samen maken we het verschil.

Ellen BienDirecteur/Bestuurder
Dierenbescherming**COLOFON**

Coördinatie: Liselotte de Rooij

Teksten en eindredactie: Annelie Verhagen

Vormgeving: Martin Raven Lithografie: Studio Boon

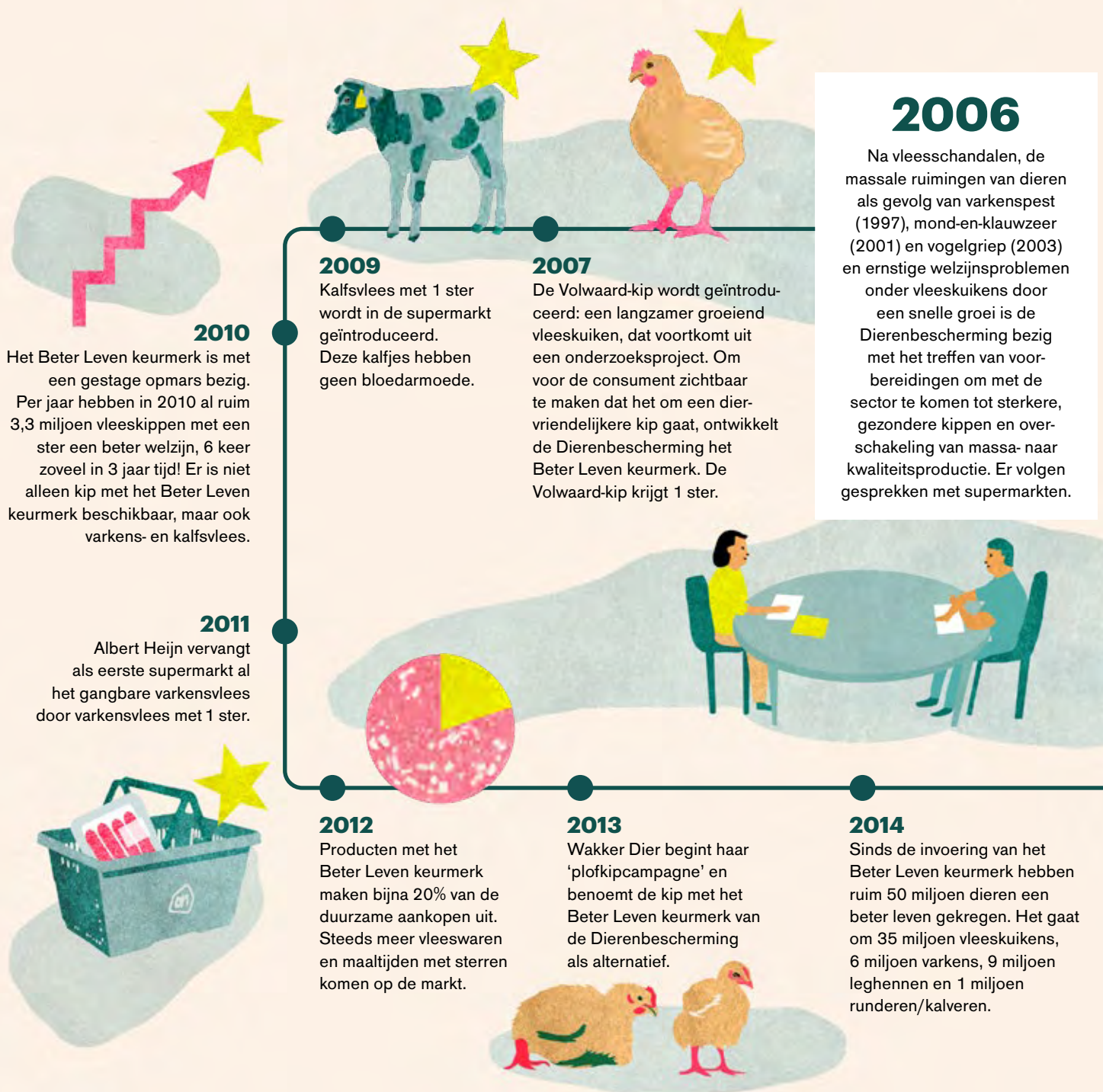
Correcties: Jan van de Staaij Coverfoto: Stocksy

Mijlpalen

20 jaar Beter Leven keurmerk in vogelvlucht

Helaas werd nog geen 5% van de jaarlijks 400 miljoen dieren in de Nederlandse veehouderij gehouden in diervriendelijkere systemen. Om ook voor de overige 95% verbeteringen te bewerkstelligen, introduceerde de Dierenbescherming twintig jaar geleden het Beter Leven keurmerk. Sinds die tijd is er veel voor dieren bereikt.

2026

Het Beter Leven keurmerk bestaat 20 jaar.

2025

Ruim 165 miljoen dieren krijgen jaarlijks een beter leven dankzij het Beter Leven keurmerk.

2025

Na een overgangstermijn stappen Beter Leven varkenshouders over op groepshuisvesting in plaats van voerligboxen met uitloop. De afgelopen 14 jaar werkten Beter Leven boeren naar deze overgang toe. Anno 2025 is er sprake van een systeemverandering met meer aandacht voor zeugen en hun behoeften waardoor ze meer kunnen bewegen en hun natuurlijke gedrag beter kunnen vertonen.

2023

Albert Heijn kondigt aan om per 2023 alleen nog kip te verkopen met het Beter Leven keurmerk. Lidl, Jumbo, Plus en Picnic volgen. Uiteindelijk stoppen alle Nederlandse supermarkten met de verkoop van keurmerkloze kip per begin 2024. Een nieuwe mijlpaal.

2022

Milieu Centraal benoemt het Beter Leven keurmerk opnieuw tot 1 van de 12 topkeurmerken in ons land.

2022

Supermarktketen Jumbo start in 2019 met een zestal boeren voor een aanbod van melk, yoghurt en karnemelk met 1 ster van het Beter Leven keurmerk. In 2022 wordt dit meer dan verdubbeld met 20 deelnemende boeren. De meest opvallende introductie is voor Lidl, die kaas met 3 sterren in de schappen legt: een nieuwe productcategorie binnen het keurmerk.

2021

Smullers krijgt als eerste foodservice het Beter Leven keurmerk. Alle snacks met vlees hebben minimaal het 1 ster Beter Leven keurmerk.

2019

Dagverse zuivel bij Jumbo krijgt 1 Beter Leven ster, waarmee het welzijn van melkkoeien en kalfjes verbetert.

2015

Nederlandse supermarkten verkopen per 1 juli alleen nog vers varkensvlees dat voldoet aan 1 ster van het Beter Leven keurmerk: bijna 4 miljoen varkens uit de vee-industrie hebben nu meer ruimte en afleidingsmateriaal om verveling tegen te gaan. Lichamelijke verminkingen van biggen worden drastisch verminderd en de dieren mogen langer bij hun moeder drinken.

2015

Supermarkt Lidl meldt de Dierenbescherming in fases geheel te willen overstappen op de verkoop van vlees met het Beter Leven keurmerk.

2016

Albert Heijn, Jumbo, Plus en Lidl stoppen met de verkoop van plofkip. Een belangrijk omslagpunt, maar de nieuwe 'huismerkkip' die de plofkip vervangt verdient nog geen ster.

Beter Leven boeren

Zij laten zien dat het anders kan

Kalfjes lopen gemoedelijk in de wei, koeien bepalen jaarrond zelf of ze binnen of liever buiten staan, varkens wroeten onbekommerd in de stal en kippen nemen regelmatig een stofbad. Achter deze vormen van veehouderij gaan innovatieve bedrijven schuil. Pioniers die bewijzen dat het anders kan. Vier koplopers vertellen over hun keuze voor het Beter Leven keurmerk.

In 2007 waren Elly de Kort en haar man Bert uit het Brabantse Loon op Zand een van de eerste zes boeren die overstapten op een diervriendelijkere manier van kippen houden.

"Eindelijk voel ik me weer kippenboer, zei mijn man toen onze dieren voor het eerst weer buiten liepen. Binnen de pluimveehouderij was veel veranderd. De dieren moesten zo snel mogelijk groeien, zaten dicht op elkaar en kwamen nooit buiten. Wij gingen daarin mee, we konden niet anders. Maar het knaagde wel. Toen we de kans kregen om met de Dierenbescherming een concept te ontwikkelen met een sterker en langzamer groeiend ras, de Volwaard-kip, grepen we die aan. We zijn trots dat we deze stap hebben gezet. Onze 1 ster vleeskippen hebben geen antibiotica meer nodig, hoeven nooit te vechten om een plekje bij de voerbak en zijn veel levendiger. De Dierenbescherming heeft moed getoond door haar naam te verbinden aan de verkoop van vlees. Voor de dieren valt er nog veel te winnen, maar het Beter Leven keurmerk is een belangrijke stap in de goede richting. En hoe mooi is het als bedrijven die produceren onder het Beter Leven keurmerk worden doorgegeven aan een volgende generatie? Onze dochters hebben ieder een bedrijf met 1 ster vleeskuikens overgenomen. Zij runnen de kinderopvang op deze locaties; onze schoonzons dragen de zorg voor de stallen en dieren. Extra bijzonder is dat ze niet uit de agrarische sector komen, maar het allebei met veel plezier doen."

'Voor dieren valt er nog veel te winnen, maar het Beter Leven keurmerk is een belangrijke stap in de goede richting'

Ruud Zanders is een van de initiatiefnemers van Kipster. Zijn streven was een betaalbaar ei, duurzaam geproduceerd, met dierenwelzijn en een fatsoenlijk inkomen voor de boer.

“Het kan niet het primaire doel van dieren zijn om opgegeten te worden. Geef ze een rol. Onze 3 sterren Beter Leven legkippen werken de reststromen van consumptie weg. Ze eten voer gemaakt van overgebleven beschuit, knäckebröd en eierschaal van bakkerijen. Als je dieren zo voedt en de dierlijke eiwitten bewaart voor menselijke consumptie, dan blijft de aarde wonderbaarlijk in balans. In 2050 zou er dan twintig gram dierlijk eiwit per dag beschikbaar zijn voor negen miljard mensen. Als je eenmaal in het gevoelsleven van dieren

duikt en ziet hóé intelligent ze zijn, dan weet je ook dat het van de zotte is wat mensen met ze doen. Ons doel is om impact te creëren, de wereld een beetje beter maken. Ik hoop dat dat betreft de regie echt niet in eigen hand te houden. Als andere boeren onze filosofie gaan uitbouwen, vind ik dat misschien nog wel mooier.”

‘Als je dieren zo voedt en de dierlijke eiwitten bewaart voor menselijke consumptie, dan blijft de aarde wonderbaarlijk in balans’

Pionier van het eerste uur Arjan Zant runt met zijn vrouw en drie kinderen melkveebedrijf Zantveld in het buitengebied ten noorden van Amsterdam. Drie jaar geleden nam hij het over van zijn broer en ouders.

“In 2018 is er een nieuwe stal gekomen voor 170 koeien, waarin de 1 ster Beter Leven melk koeien hun natuurlijke gedrag kunnen laten zien. Alle dieren hebben nu een eigen ligbox, die royaler zijn dan gebruikelijk. Ze kunnen zodoende maar liefst dertig verschillende lighoudingen aannemen en zitten lekker in hun vel. De dieren zijn stukken gezonder en de melkopbrengst is niet alleen hoger, maar ook van betere kwaliteit. De kalfjes gaan na twee weken de groep in. Vervolgens mogen ze vijf maanden in het stro staan en leren van elkaar.

We vervullen met ons bedrijf een belangrijke rol als natuurbeheerders. Zo houden we ons bezig met het creëren van een fijne leefomgeving voor weidevogels. Het gras wordt beweide, zodat de vogels tussen de koeien kunnen rond-scharrelen op zoek naar voedsel. Daarnaast wordt er op de rest van het land uitgesteld gemaaid, zodat de weidevogels niet gestoord worden tijdens het broedseizoen. Door op deze manier te werken, hopen we nog vele generaties te kunnen boeren.”

‘De dieren zijn stukken gezonder en de melkopbrengst is niet alleen hoger, maar ook van betere kwaliteit’

Zonvarken laat zien dat optimaal dierenwelzijn prima samengaat met oog voor natuur, milieu en biodiversiteit. August Offenberg is een van de initiatiefnemers.

“De naam Zonvarken refereert aan onze varkens die naar buiten gaan en de zon zien schijnen. Centraal binnen dit concept staat dat de 3 sterren Beter Leven varkens op een milieu-, dier- en buurtvriendelijke manier worden gehouden. Bij ons kunnen de zeugen zonder biggen lekker buiten lopen. Tussen de bomen en het struikgewas. In het gras met een modderpoel in de nabijheid komen ze de dag goed door. Maar wat Zonvarken zo bijzonder maakt, zijn de familiehokken. Twee of drie zeugen krijgen in hetzelfde hok biggen en deze blijven van geboorte tot slacht bij elkaar in een ruimte die met ze meegroeit. Het niet ‘mengen’ en niet verplaatsen van de biggen

voorkomt veel stress. Onze varkens worden gevoerd met reststromen met enkel toevoegingen van vitaminen en mineralen, dus er hoeft geen voer voor ze te worden geteeld. Zonvarken heeft daarmee maximaal aandacht voor dierenwelzijn, terwijl de emissie van CO₂, ammoniak, fijnstof en geur minimaal blijft. Mét een gezond inkomen voor de boer. Win-win-win dus.”

‘Bij ons kunnen de zeugen zonder biggen lekker buiten lopen. Tussen de bomen en het struikgewas. In het gras met een modderpoel in de nabijheid komen ze de dag goed door.’

In Beeld

Behalve een heleboel impactvolle wapenfeiten zijn er nog zo veel meer mooie momenten te noemen in de twintig jaar dat het Beter Leven keurmerk bestaat. Awards, baanbrekende campagnes en gedurfde keuzes; we kijken hier graag op terug met deze selectie.

2014 | Les aan kinderen over Beter Leven keurmerk

Met de les *Mens, Dier & Voeding* informeerde de Dierenbescherming kinderen uit groep 7 en 8 over het Beter Leven keurmerk. Onze scholenvoorlichters geven nog steeds gastlessen op basisscholen over allerlei dierenwelzijnsonderwerpen. Met ons onlangs vernieuwde dierenbeschermersspel mogen kinderen digitaal helpen om een varkentje een beter leven te geven en leren ze spelenderwijs wat dieren nodig hebben voor een fijner leven.

2017 | Lef in het Bedrijfsleven-prijs uitgereikt

De *Lef in het Bedrijfsleven*-prijs van de Dierenbescherming werd uitgereikt aan Ad Kemp van Coppens Diervoeding. "Zonder Ad was er nooit een Beter Leven keurmerk geweest," zei destijds Programmanager Marijke de Jong-Timmerman, die de prijs overhandigde. Ad en Marijke werkten vanaf de eeuwwisseling samen aan een nieuw systeem voor sterkere en langzamer groeiende vleeskuikens. Dat werd de Volwaard-kip, die meer ruimte kreeg en een overdekte uitloop naar buiten, en daarmee het eerste serieuze alternatief voor de plofkip was.

2016 | Directeur legt eerste sterrenvlees in schap supermarkt

Op verzoek van Albert Heijn legde Frank Dales, directeur van de Dierenbescherming, samen met staatssecretaris Martijn van Dam de eerste varkensvleeswaren met een ster van het Beter Leven keurmerk in de schappen van de supermarkt in Leidschendam. De handeling markeerde een belangrijke omschakeling, want de supermarkt wilde eind dat jaar alle varkensvleeswaren hebben voorzien van het keurmerk van de Dierenbescherming. Een nieuwe mijlpaal.

2017 | Boeren bedankt!

Waar in 2012 nog 805 veehouders produceerden voor Beter Leven waren dat er vijf jaar later 1.651. Het Beter Leven keurmerk was in 2007 nog een experiment waaraan voorzichtig zes kippenboeren meededen. Zij hielden vleeskuikens die meer ruimte kregen en een overdekte uitloop. Bovendien waren de dieren sterker dan de beruchte plofkip. Het was dan ook niet meer dan terecht om de boeren die hun nek hadden uitgestoken publiekelijk te bedanken voor hun vertrouwen en bijdrage aan een diervriendelijker veehouderij.

2023 | Deltaplan Veehouderij Awards

De Dierenbescherming wil mensen inspireren die de transitie naar een dierwaardiger veehouderij als kans zien. In 2023 ging een van onze *Deltaplan Veehouderij Awards* naar Oranjehoeven, waar dierenwelzijn, duurzaamheid en biodiversiteit hand in hand gaan. Zo wordt voedselverspilling aangepakt door reststromen van het land aan de kippen te voeren. Het resultaat is een kip die haar oranje kleur dankt aan de groenten die ze eet. En met de toevoeging van gedroogde kruiden zijn antibiotica overbodig.

2018 | Duurzame 100 van Trouw

Marijke de Jong-Timmerman stond dit jaar op plek 81 van de Duurzame 100 van Trouw. De krant verklaarde: "Al meer dan een kwart eeuw zet Marijke zich namens de Dierenbescherming in voor een beter leven voor varkens, koeien en kippen. Ze is een van de initiatiefnemers van het bekendste duurzaamheidslabel in de Nederlandse supermarkten: het Beter Leven keurmerk."

2014 | Rundvleescroquetten met drie sterren

De biologische rundvleescroquetten van Kwekkeboom kregen drie sterren van het Beter Leven keurmerk. Het rundvlees was afkomstig van koeien die een goed leven hadden gehad in de wei van een biologische boerderij. Steeds meer bedrijven kozen voortaan voor vlees geproduceerd met aandacht voor dierenwelzijn.

2022 | Esprit Award en SAN Accent

Bewustwording creëren middels publieksvoorlichting krijgt door de jaren heen meer aandacht. In 2021 wint de campagne *Meer ruimte om te leven. Beter!* twee prestigieuze marketingprijzen, een SAN Accent en een Esprit Award. De printadvertentie zoals hier is afgebeeld werd gepubliceerd in de Telegraaf en gebruikte op een slimme manier de grootte van de ochtendkrant om de betekenis van stalruimte te duiden. Naast print, vormden radio, televisie en digitale abri's alsook social media onderdeel van de mediamix.

Sophie de Graaf

‘Niet kijken naar de obstakels onderweg, maar naar wat wél kan’

Sophie de Graaf werkt negen jaar voor de Dierenbescherming. Als Beleidsmedewerker hield ze zich bezig met de criteria voor verschillende diersoorten onder het Beter Leven keurmerk. Inmiddels is ze Programmamanager en geeft ze sturing aan het Beter Leven team. Nu Marijke de organisatie gaat verlaten, neemt Sophie een deel van haar taken over.

“Ik kan me weinig anders voorstellen dat zó concreet iets positiefs voor dieren doet als het Beter Leven keurmerk. In mijn beginjaren bij de Dierenbescherming heb ik actief meegewerkt aan de criteria voor melkvee onder het keurmerk. Als je dan op een gegeven moment ziet dat er bij boerenbedrijven wezenlijk iets verandert – dat de koeien een vachtborstel krijgen, er meer ligboxen zijn en ze hun natuurlijke gedrag meer kunnen vertonen – is dat zó tastbaar; want voor die dieren betekent dat echt een verbetering. En wat minstens zo mooi is: als de veehouder vervolgens toegeeft dat het werkt. Die eerst sceptisch was, vond dat er te veel eisen aan het keurmerk werden gesteld. Maar die dan toch de verbeteringen ziet en zelf ook weer plezier krijgt in zijn werk, omdat zijn dieren het beter hebben. Een paar jaar geleden hebben we een visie voor het Beter Leven keurmerk vastgesteld. Hierin zijn zes uitdagingen opgenomen. Eentje is dat we leidend specialist op het gebied van dierenwelzijn in Nederland willen zijn en een andere is dat we willen samen-

werken met andere keurmerken om elkaar te versterken. Een groot probleem waar we nu mee te maken hebben, is dat andere duurzaamheidsthema's, zoals milieu en stikstof, dierenwelzijn aan het verdringen zijn. Wij willen graag stappen zetten, maar om dat te doen zijn vaak verbouwingen nodig op de boerenbedrijven. Zoals een overdekte uitloop of stallen die uitgebreid worden om dieren meer ruimte te geven. En dat kan nu niet gerealiseerd worden omdat er geen bouwvergunningen meer afgegeven worden. Dat kunnen wij niet alleen oplossen; het is aan de overheid om knopen door te hakken. Zolang mensen vlees eten, vinden wij het belangrijk dat er verbeteringen komen voor dieren in de vee-industrie. Dat hun leven beter wordt, ze meer ruimte hebben, afleiding en hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Het helpt dat Marijke en ik niet kijken naar de obstakels die we onderweg tegenkomen, maar naar wat wél kan. Dus die stappen gaan er hoe dan ook komen, daar ben ik van overtuigd.”

‘Zolang mensen vlees eten, vinden wij het belangrijk dat er verbeteringen komen voor dieren in de vee-industrie. Dat hun leven fijner wordt, ze meer ruimte hebben, afleiding en hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen.’

Belang van samenwerken

Marijke: "Samenwerking is het allerbelangrijkst, dat wil ik Sophie graag meegeven. Met onder meer bedrijfsleven, ketenpartijen, supermarkten en onderzoekers. Het mooiste is als andere mensen jouw boodschap uitdragen. De Beter Leven-boeren moeten tenslotte de dieren houden, retailers moeten diervriendelijke producten verkopen. Als je hen enthousiast krijgt, kan je veel bereiken."

Doorzetten

Sophie: "Marijke en ik hebben jaren intensief samengewerkt. Ik weet precies wat zij in situaties zal zeggen of doen. We denken sowieso vaak hetzelfde. Haar filosofie – zoeken naar hoe het wél kan – zit ook in mijn karakter, maar zij heeft dat in me aangewakkerd. Er zijn veel barrières, allerlei redenen om een stap niet te nemen; maar juist dan moet je doorzetten."

Feiten & cijfers

Ruim

165 miljoen

dieren hadden in 2024 onder het Beter Leven keurmerk een betekenisvol beter welzijn dan de regulier gehouden dieren (excl. biologisch).

16%

was de stijging van het aantal dieren met een beter leven ten opzichte van 2023.

2.005

veehouderijen werkten onder het Beter Leven keurmerk, bijna 70 meer dan het jaar ervoor.

644

vleeskuikenbedrijven produceerden onder het Beter Leven keurmerk, een stijging van 29% ten opzichte van 2023.

618

secundaire bedrijven (zoals slachterijen, eierpakstations, verwerkers en retail) hebben het Beter Leven keurmerk.

€3,98 miljard

was de omzet in 2024 in producten met het Beter Leven keurmerk in supermarkten (excl. Aldi en Lidl en excl. biologisch).

2,9%

was de stijging van de omzet van Beter Leven keurmerk-producten in de supermarkten in 2024 ten opzichte van het jaar ervoor.

In maart worden de cijfers van 2025 naar verwachting vastgesteld en gepubliceerd op de websites beterlevenkeurmerk.nl en dierenbescherming.nl.

Even over Beter Leven...

Doorgaans wordt één vleeskip op de grootte van deze pagina gehouden. De dieren leven in een stalruimte zonder daglicht en zijn vaak van een snelgroeiend ras. Door het zware lichaamsgewicht ontstaan pijnklachten aan de poten en is vaker gebruik van antibiotica nodig. Natuurlijke levensbehoeften worden daarbij volledig ontnomen.

Met 3 sterren Beter Leven hebben de kippen het beter. Ze krijgen daglicht in de schuur, hebben afleidingsmateriaal zoals een strobaal om in te pikken en ze mogen lekker naar buiten om zich kiplekker te voelen door het nemen van een stofbad. Eén kip heeft daardoor al gauw 40 keer de ruimte van deze magazinepagina.

Beter!

**Meer ruimte
om te leven. Beter!**

Kijk op beterleven.dierenbescherming.nl

Vragen over dieren, hun welzijn en het werk van de Dierenbescherming worden hier beantwoord. Heeft u ook een vraag? Mail deze dan naar vraag@dierenbescherming.nl.

Waarom rennen hazen in een rij achter elkaar aan?

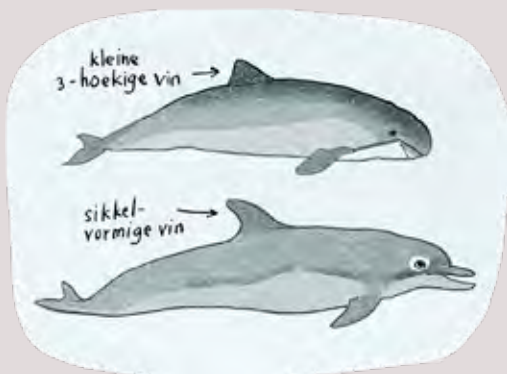
Vanaf eind januari komt de mannetjeshaas in actie. Vooral op milde winterdagen brandt het paringsritueel los. Mannetjes hazen, ook wel rammelaars genoemd, gedragen zich in deze periode – de rammeltijd – als macho's. Ze jagen in 'treinen' van vier tot acht op een

vrouwtje. Onderweg gaan ze regelmatig met elkaar 'op de vuist'. Niet alleen de mannetjes vechten onderling, ook vrouwtjes nemen het op tegen ongewenste rammelaars. Hazen vechten als heuse bokkers; daar kan soms ook bloed bij vloeien.

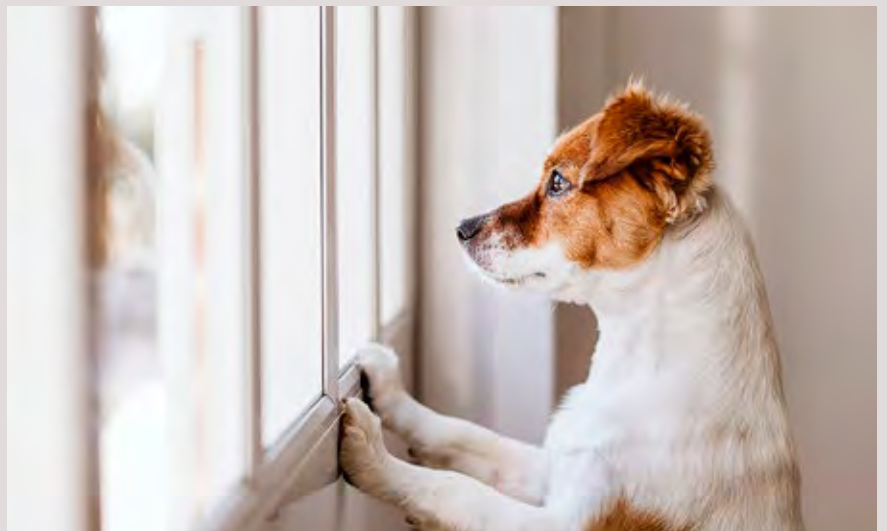
Hoe oud kunnen kippen worden?

In de vee-industrie worden vleeskuikens slechts weken tot maanden oud, maar in de natuur kan een kip veel langer leven, wel zo'n vijftien jaar. Daartoe heeft het dier ruimte nodig om te scharrelen en een boom of stok om te rusten. Ook koeien worden in de natuur een stuk ouder dan in de veehouderij: zo'n twintig jaar. Een koe heeft jaarringen op zijn hoorns. Echt nauwkeurig zijn deze niet. Het gebit geeft een betere indicatie van de leeftijd.

Wat is het verschil tussen een bruinvis en een dolfijn?

Dolfijnen zijn meestal groter dan bruinvissen. De grootste dolfijnsoort is de orka, die tot wel 5.400 kilo weegt. Daartegenover staat de kleinste bruinvis van 54 kilo. De makkelijkste manier om dolfijnen en bruinvissen uit elkaar te houden, is hun kop. Dolfijnen hebben een lange snuit, terwijl bruinvissen een meer stompe kop hebben. Ook de tanden verschillen. Die van dolfijnen zijn scherp en kegelvormig, de tanden van een bruinvis platter en spatelvormig.

Kan mijn hond eenzaam zijn?

Jazeker! Honden zijn sociale dieren. Lange(re) tijd alleen zijn heeft invloed op hun welzijn. Als een hond zich afzondert, veel slaapt en minder actief is, kan dat een teken van eenzaamheid zijn. Maar

bijvoorbeeld ook trillen, braken, ijsberen en overmatig likken. Laat uw hond dus nooit te lang alleen, zorg voor routine, (mentale) uitdaging en aandacht. Meer tips op licg.nl.

Casanova's

In maart begint voor veel vogels de baltstijd. De mannetjes doen in deze periode hun uiterste best om vrouwtjes te imponeren en schromen niet om daarbij alles uit de kast te halen. Met kleurrijke verenkleeden, sexy dansmoves, vleugelklappen en indrukwekkende capriolen in de lucht laten ze zien dat zij de beste keuze zijn om mee te paren.

FUUT

Bruiloftsdans

Aan het eind van de winter ondergaat de fuut een ware metamorfose. Het saaie winterkleed maakt plaats voor uitbundig gekleurde zomerveren. Daarmee maken futen elkaar het hof. Vanaf de waterrand is dit theater te zien én te horen. Futen begroeten elkaar met een hees, laag geschreeuw. Daarna beginnen ze aan hun bruiloftsdans, waarbij ze zich in het water oprichten, hun nek strekken en hun kop van links naar rechts bewegen. Ook bieden ze elkaar stukjes groen aan, als een symbolisch geschenk. En om het extra indrukwekkend te maken doen ze aan schijnpoetsen, waarmee ze laten zien dat ze zich goed kunnen verzorgen.

Futen bieden elkaar stukjes groen aan, een symbolisch geschenk. En om het extra indrukwekkend te maken doen ze aan schijnpoetsen.

KORHOEN

Schijngevechten

Het mannelijke korhoen is een opvallende verschijning met zijn blauwe veren, witte staart en rode kammen. Ook de paringsdans van deze vogel is fascinerend. Al sissend, springend, met opgeblazen hals en gespreide vleugels bakenen de mannetjes hun gebied af. Ze voeren schijn-

gevechten uit die een climax bereiken zodra een concurrent het territorium binnen dreigt te komen of als er vrouwtjes in de buurt zijn. Na de paring zit de taak van de haan er alweer op. De nestzorg komt volledig voor rekening van de hennen.

BRILDUIKER

Spectaculaire waterdans

Voor de brilduiker begint de balts al vroeg. Zo rond de late herfst en winter is het verenkled van de mannetjes op z'n mooist en pronken en spetteren ze heel wat af. Ze hebben een groene kop met witte vlek tussen oog en snavel, ook wel de 'bril' genoemd. De vrouwtjes hebben deze niet. Om te

imponeren strekken de mannetjes hun nek, gooien deze op hun rug en slaan met hun poten het water omhoog. Daarbij maken ze een kras-send geluid. Ze hopen zo het vrouwtje te verleiden tot een waterdans met klapperende vleugels en zo het paringsritueel te beklinken.

BIJENETER

Indrukwekkende luchtshows

De balts van de bijeneter is een kleurrijk ritueel waarbij het mannetje insecten vangt en ze aan het vrouwtje aanbiedt. Hij toont ook zijn felgekleurde verenkleed om indruk te maken en voert adembenemende luchtshows uit, vaak onder begeleiding van zijn kenmerkende fluitende

roep. Als het vrouwtje instemt graaft het kersverse koppel een tunnel in een oever of klif die moet leiden naar de nestholte waar het vrouwtje eieren legt en beide ouders zorgen voor de jongen, vaak in een kolonie van meerdere nesten.

Annette: "Ginger is knuffelig, zoekt aandacht en contact. Als wij op de bank zitten, komt ze erbij liggen."

Succesvol herplaatst vanuit nalatenschap

Ginger & Garfield

Na het overlijden van hun baasje Nel ving de Dierenbescherming Ginger en Garfield, twee Britse kortharen, op en ging voor ze op zoek naar een nieuw thuis. Het was de uitdrukkelijke wens van Nel dat ze op een rustige plek terecht zouden komen. Bij Martin en Annette Vonk vonden ze precies wat ze zochten.

Ginger en Garfield zijn broer en zus, en woonden als kittens al bij Nel. Ze waren dan ook erg gehecht aan haar en hun thuis. Toen Nel overleed, was dat voor haar familie en geliefden, maar ook voor Ginger en Garfield, erg verdrietig. Maar zoals het een liefdevol baasje betaamt, liet Nel haar dieren niet zomaar achter. Jaren eerder had ze de Dierenbescherming al opgenomen in haar testament, met daarbij het verzoek om de katten bij haar overlijden op te vangen en een ander thuis voor ze te zoeken.

OP ZOEK

Annette Vonk: "Onze vorige katten waren eigenlijk altijd bij toeval in ons leven gekomen. Nadat de laatste was overleden, gingen we ervan uit dat er vast wel weer iemand ons pad zou kruisen die niet meer voor zijn of haar dier kon of wilde zorgen, en die mocht dan bij ons. De tijd verstreek, maar deze keer gebeurde dat niet. We zijn toen zelf wat actiever gaan zoeken, want we misten het gezelschap van een dier wel heel erg. Op ikzoekbaas.nl stuitte ik op de foto's

"Garfield had tijd nodig om te wennen. Nu is het huis zijn territorium en moet er aan zijn wensen voldaan worden."

Zoals het een liefdevol baasje betaamt, liet Nel haar dieren niet zomaar achter

Louise (zus van Nel): "Ginger en Garfield waren haar kindjes, daar deed Nel alles voor. Ze was ook dol op andere dieren. Een jaar geleden werd Nel ziek, een paar weken later is ze overleden. Haar nalatenschap had ze goed geregeld. Dat gaf ons rust in een verdrietige tijd. Aan de Dierenbescherming liet ze een legaat na, en had ze vastgelegd dat er een nieuwe plek voor de katten zou worden gezocht.

Wij hebben toen de Dierenbescherming gebeld, een paar weken later werden Ginger en Garfield opgehaald door de dierenambulance. Voor deze mensen niets dan lof, dat deden ze zo liefdevol. Via het asiel zijn ze snel herplaatst, op een plek die Nel wenste. Later hebben we nog een paar keer een berichtje gekregen, dat het goed met ze gaat. Daar zijn we heel blij mee."

Nel had de Dierenbescherming opgenomen in haar testament, met daarbij het verzoek om de katten bij haar overlijden op te vangen en een ander thuis voor ze te zoeken

en het verhaal van Ginger en Garfield. We wilden sowieso graag twee katten. Ze hebben dan steun aan elkaar, ik denk ook dat het gezelliger voor ze is."

NAAR BUITEN

Martin en Annette gunden Ginger en Garfield een buiten, maar durfden het niet aan om ze los te laten. Annette: "Vooral Ginger is nogal schrikachtig. Het ergste wat kan gebeuren is dat ze de weg op schieten

en worden aangereden, maar we zijn ook bang dat ze steeds verder lopen en de weg naar huis niet meer terugvinden, juist omdat ze het niet gewend zijn. Martin heeft daarom een ren in de tuin gebouwd. Kunnen ze toch genieten van de buitenlucht en daar volop spelen."

VERSCHILLENDE KARAKTERS

Toen Martin en Annette via het asiel hoorden dat ze mochten komen kennismaken met Ginger en Garfield, haalden ze direct alle voerbakken, manden en speelgoed van hun vorige katten van zolder en sprongen ze in de auto. "We mochten ze meenemen als het zou klikken. Maar wij wisten natuurlijk allang dat ze welkom waren bij ons. Garfield had zich bij die eerste ontmoeting alleen wel verschanst in de krabpaal en kwam er niet meer uit, maar dat vonden we niet erg. Het was ook nogal wat, om vanuit je vertrouwde plekje plots in het asiel te zitten. Ginger kwam wel direct naar ons toe, dus we wisten dat het goed zou komen." Ginger en Garfield zijn behoorlijk verschillend qua karakter. Annette: "Zij is

knuffeliger, zoekt aandacht en contact. Als wij op de bank zitten, komt ze bij ons liggen slapen, maar staan wij op, dan dribbelt ze er meteen achteraan." "Garfield is wat meer op zichzelf," zegt Martin. "Hij zoekt ook wel contact, maar op een andere manier. Hij kan soms ook behoorlijk grumpy zijn, en dan moet Ginger het ontgelden."

WENS UITGEKOMEN

Dat de wens van Nel om een mooie, nieuwe plek voor haar dieren te vinden is uitgekomen, vinden Martin en Annette heel bijzonder: "We sturen nog regelmatig een update en foto's naar het asiel om te laten weten dat het goed gaat en dat ook de familie van Nel weet dat ze oké zijn. Laatst mailde ik nog een foto van Garfield terwijl hij op z'n rug op de stoel ligt. Totaal relaxed. Dat was in het begin wel anders. Toen zat hij vooral op zolder, zeker als er bezoek kwam." "Nu is dit zijn territorium," lacht Martin, "en moet er aan zijn wensen voldaan worden. Samen brengen ze een heleboel leven en gezelligheid in huis. Wij genieten daar ontzettend van."

Praktische tips en adviezen

Diervriendelijker leven in en rond het huis

Veel mensen wonen in gebieden waar nog maar weinig groen te vinden is. Om uw woonomgeving diervriendelijker te maken, creëert u natuurlijke schuil- en voedselplekken met nestkasten, groendaken en rommelhoekjes. En gaat u verhuizen of verbouwen? Houd dan rekening met de kraamperiodes van dieren in de natuur en bied verblijfplaatsen aan beschermde soorten. Of u nou een royale tuin hebt of een balkonnetje op vijfhoog: iedere buitenruimte kan worden omgetoverd tot een diervriendelijk paradijs.

1

Kies voor biologische, inheemse beplanting

Inheemse planten zijn cruciaal voor de biodiversiteit, omdat ze optimaal zijn afgestemd op insecten, vogels en andere dieren. Planten voorzien bestuivers van nectar, insecten geven er bestuiving voor terug. Verdwijnt een inheemse plant? Dan kunnen insectensoorten óók verdwijnen. Door de keuze voor inheemse planten helpt u lokale ecosystemen, omdat ze minder water en bemesting nodig hebben en beter bestand zijn tegen ziektes dan uitheemse soorten. Enkele voorbeelden van geschikte planten zijn wilde marjolein, kattenkruid, hazelaar en heesters, zoals de gele kornoelje.

2

Creëer rommelhoekjes en dierenhotels

Ruim uw tuin niet te veel op, want al met een hoekje van tuinafval biedt u tuindieren een ideaal toevluchtsoord. Wat wij snel als groenafval beschouwen is voor planten juist een voedingsbron en biedt dat extra laagje bescherming. Heeft u voldoende buitenruimte? Met blokken hout kunt een dierenhotel bouwen of koop er een tje kant-en-klaar en geef het een plekje in uw tuin. Kijk bijvoorbeeld eens op bijenhotelkopen.nl. Daar vindt u bijenhôtels, vogelnestkastjes, egelhuizen en een kraamkast voor vleermuizen.

3

Planten en voedsel voor tuinvogels

Voor tuinvogels wordt het steeds moeilijker om voedsel te vinden. Dat heeft vooral te maken met de verstening van onze leefomgeving. Om vogels een vruchtbare plek te bieden kunt u fruitbomen of bessenstruiken neerzetten waar ze van kunnen eten, een vijver of schaal om uit te drinken en bomen om te schuilen en nesten in te bouwen. Veeg afgevalen bladeren bij elkaar; het is een fijne plek voor insecten, die op hun beurt eiwitrijk voedsel zijn voor vogels. En laat uitgebloeide bloemen tot februari staan. Ook hierin overwinteren insecten. Hoe meer deze diertjes in uw tuin zitten, hoe meer dieren er komen om de bodem gezond te houden. Zorg voor bloei in elk seizoen, zodat insecten het hele jaar door voedsel kunnen vinden.

4

Leg een sedumdak aan

Met een groen dak maakt u uw woning niet alleen diervriendelijker, het is ook een natuurlijke manier van isolatie. Groene daken en gevels houden uw huis koel in de zomer en beter geïsoleerd in de winter. Bovendien verbetert het de luchtkwaliteit, want de plantjes op het dak zetten CO₂ om in zuurstof. Zelfs wanneer u weinig ruimte heeft, zorgt u met een sedumdak of klimplanten op een schuurtje of nestkast voor groen rondom uw huis. Bijkomend voordeel is dat een sedumdak in de regel langer meegaat dan een regulier dak.

Iedere buitenruimte kan worden omgetoverd tot een diervriendelijk paradijs

5

Plaats een regenton

Plaats een regenton onder uw dakgoot om regenwater op te vangen. Gemiddeld verbruiken we per jaar meer dan duizend liter drinkwater om planten te besproeien. U bespaart op deze manier dus een aanzienlijke hoeveelheid kostbaar water. Hevige regenbuien en hittegolven komen steeds vaker voor. Door een regenton of vijver aan te leggen, maakt u uw woning klimaatbestendiger. Regenwater opvangen vermindert automatisch wateroverlast én trekt biodiversiteit aan via vijvers of waterschalen.

6

Verbouw met oog voor de natuur

Ook als u gaat verhuizen of verbouwen kunt u rekening houden met de natuur. Plan werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen van april tot juli om verstoring te voorkomen. Plaats bij isolatiewerkzaamheden vervangende nestplekken zoals vogel- en vleermuiskasten en geef dieren de tijd en mogelijkheid om te verhuizen. Zorg dat dieren na werkzaamheden nog steeds rondom uw woning kunnen verblijven en informeer bij ingrijpende verbouwingen naar de meldingsplicht voor beschermde soorten. Bij nieuwbouw en renovatieprojecten gelden strenge regels om dieren en planten te beschermen.

Wat is er aan de hand?

Biodiversiteit omvat alle soorten planten en bomen, dieren, schimmels, kleine beestjes in de grond, en zelfs genetische variaties daarin. Al deze soorten werken samen in een ecosysteem en zorgen voor evenwicht in de natuur. Ze hebben elkaar nodig om te overleven. In Nederland is er minder diversiteit in planten en dieren dan vroeger. Slechts 15% van alle soorten is nog over, terwijl dat in Europa gemiddeld 40% is. Veel dieren, zoals insecten, vogels en vlinders, hebben het moeilijk of dreigen zelfs te verdwijnen. De vraag is: wat kunnen we doen om de natuur, in al haar verscheidenheid, te beschermen? Met kleine aanpassingen binnen uw eigen leefwereld maakt u al een verschil. Door bewuste voedingskeuzes te maken bijvoorbeeld en door uw woning duurzamer en diervriendelijker in te richten.

Handige hulpmiddelen

Op de website van de Vogelbescherming staat volop informatie over het maken van een vogelvriendelijke tuin. Als u uw postcode invoert, ziet u wat u kunt doen voor vogels, vlinders en vleermuizen in uw buurt. Ook krijgt u adviezen die passen bij uw tuin of balkon. Ook leuk: de app *Huisje Boompje Beter* helpt uw huis en tuin groener en klimaatbestendig te maken. Met praktische tips kunt u direct aan de slag en krijgt u een overzicht van de eventuele kosten, benodigheden en effecten. Hoe meer u doet, hoe hoger de ecoscore.

Meer tips?

Op dierenbescherming.nl vindt u een heleboel informatie. Per seizoen of per diersoort leest u wat u zoal kunt doen om dieren en de natuur te helpen.

Door het hele land zetten duizenden vrijwilligers zich in voor dieren. De Dierenbescherming is trots op al deze dierenliefhebbers, want zonder hen zouden we ons werk niet kunnen doen. Neem **Marianne Smid**. Zij was jarenlang een van de vaste gezichten achter de balie bij het asiel in Zuidwolde. In 2025 maakte ze met haar collega's de overstap naar het nieuwe Dierenbeschermingscentrum Noord-Nederland in Groningen.

"Ruim twintig jaar geleden, in 2005, zat ik even zonder werk. In de lokale krant had ik gelezen dat de Dierenbescherming vrijwillige balie medewerkers voor het opvangcentrum zocht. Omdat ik graag wat omhanden wilde hebben, besloot ik te solliciteren. Op Tweede Paasdag ging ik op gesprek, de volgende dag mocht ik al beginnen. Aanvankelijk voor twee middagen in de week, maar dat werd vrij snel uitgebreid naar vijf ochtenden. Ik maakte lange dagen, begon vroeg, was vaak veel later thuis dan gepland. Maar ik genoot er zo van. Ik ben altijd gek geweest op dieren, vooral katten. Het is toch leuker om bij een organisatie te werken waar je affiniteit mee hebt. Ik ben destijds wel geschrokken van de omvang van het dierenleed waar we mee te maken krijgen. Ik wist wel dat er mensen waren die hun katten niet steriliseerden en binnen *no time* van twee naar twintig dieren gingen en daar vervolgens niet meer voor konden zorgen. Maar dat dieren ook op zo'n grote schaal worden gedumpt en verwaarloosd, vond ik heftig. Wat me nog steeds het meeste raakt, zijn de dieren die we opvangen en kunnen herenigen

met hun baas. Zo was er eens een kat op een binnenvaartschip gevonden en bij ons gebracht. De boot voer van Amsterdam naar Delfzijl; de kat was waarschijnlijk ergens onderweg opgestapt. Hij bleek niet te zijn gechipt, maar toen SBS6 in een programma aandacht aan dit verhaal besteedde, meldde de eigenaar zich meteen bij ons. De blijdschap van mensen als ze hun dier terugzien, dat is zó bijzonder. Ik heb zelf twee katten van negen jaar uit het asiel. Ze waren allebei, los van elkaar, als katten gevonden en hadden meteen dolle pret samen. Ik ben zo gek op katten omdat ze eigenwijs zijn, allemaal hun eigen karaktertje hebben en veel gezelligheid in huis brengen. Ik ben opgegroeid met katten. We woonden in een buitengebied en als kind probeerde ik kittens die buiten liepen al te socialiseren. Dus blijkbaar zat het er vroeg in. Ik denk dat het welzijn van dieren door de jaren heen zeker wel verbeterd is, maar we zijn nog lang niet op het punt dat we kunnen zeggen dat het goed gaat. Dat ik in deze functie mijn bijdrage kan leveren aan een beter leven voor dieren, vind ik heel waardevol. Mijn omgeving grapt al jaren dat ik nog eens met een rollator achter de balie eindig. Die kans lijkt me na ruim twintig dienstjaren vrij reëel (*lacht*)."

**Ook als
vrijwilliger
aan de slag?**

Kijk op
[dierenbescherming.nl/
vrijwilligers](https://dierenbescherming.nl/vrijwilligers)

'Wat me nog steeds raakt, zijn de dieren die we kunnen herenigen met hun baas. De blijdschap van mensen als ze hun dier terugzien, dat is zó bijzonder.'

De Dierenbescherming zet zich dag en nacht in voor dieren. Dat doen we onder meer met onze dierenambulances, dierenopvangcentra en vele medewerkers en vrijwilligers. We krijgen daarbij hulp van dierenliefhebbers uit alle hoeken van ons land.

Mooi leven voor de boeg

Frenkie werd via de dierenpolitie verwaarloosd en zwaar vermagerd binnengebracht bij ons opvangcentrum in Vlaardingen. Zijn verzorgers deden alles om hem er bovenop te helpen, maar de dierenarts-kosten waren hoog. Frenkie had bloedarmoede, diarree en een blaasontsteking. Gelukkig waren daar een heleboel dierenvrienden die meer dan € 2.400 bijeenbrachten voor zijn zorg. En het allermooiste? Toen Frenkie was hersteld, mocht hij verhuizen naar twee hele lieve baasjes, waar hij ongetwijfeld een mooi leven tegemoet gaat.

Paniek!

Op het Weena in Rotterdam, in een toren op de dertigste verdieping, was een slechtvalk de glazen constructie in gevlogen. Een vogel als deze heeft ruimte nodig. Hoogte en vrije lucht. Die was hier niet. In paniek probeerde hij te ontsnappen. Keer op keer vloog hij tegen de ramen. Toen twee dierenambulance-vrijwilligers hem gevangen hadden, werd de schade duidelijk: beide 'elleboog-gewrichten' van zijn vleugels waren gewond door de vele ontsnappingspogingen. Een krachtige vogel, slachtoffer van een moment. Dit is waarom we doen wat we doen en waarom elke melding telt. De slechtvalk heeft passende zorg gekregen.

Hoofd vol verhalen

Enige tijd geleden meldde zich een enthousiaste vrijwilliger bij onze egelopvang in Papendrecht die graag scholen bezoekt om te vertellen over... egels! Gewapend met de spreekbeurtenbox, een gitaar én een hoofd vol mooie verhalen heeft hij inmiddels al heel wat klassen weten te betoveren.

Hartverwarmend

Scholenvoorlichter Suzanne had onlangs een bijzondere les op een school voor speciaal onderwijs. De leerlingen hadden kaarten gemaakt en verkocht, statiegeld(flessen) ingezameld, donaties opgehaald en oude handdoeken ingenomen. Als kers op de taart kregen dieren in opvangcentrum Rotterdam zelfgemaakte cadeautjes. Het was zó hartverwarmend. En alsof dat niet genoeg was, mocht Suzanne een zelfgemaakte cheque in ontvangst nemen van € 250.

Red de dierenclub!

Deze vrienden delen een belangrijk doel en noemen zichzelf de *Red de dierenclub*. Ze zamelden een heleboel blikjes in en kwamen de opbrengst voor de asioldieren brengen; hoe lief! Een van de ouders had vooraf gevraagd of ze even mochten helpen, en daar gaven we graag gehoor aan. De kinderen maakten caviahokken schoon, sneden groenten en voerden het aan de dieren, wisten af, veegden de vloer en deden vuilnis in containers. Hoe mooi is het als kinderen zich op deze leeftijd al zo om dieren bekommeren?

Ernstig gewond

De zes maanden oude kitten Rufus werd ernstig gewond op straat aangetroffen en door onze dierenambulance naar de dierenarts gebracht. Daar bleek dat Rufus een fikse breuk had in zijn knie en een ontstoken wond onder zijn staart. Ondanks alles was hij lief en aanhankelijk. Al snel werd duidelijk dat zowel zijn staart als pootje niet meer te redden was en moest worden geamputeerd. Via *crowdfunding* werd €875 opgehaald voor de medische zorg. Zodra Rufus is hersteld, gaan we voor hem op zoek naar een passend thuis.

Na vijf jaar herenigd

Bij dierenopvang 't Noordbroek werd een kat binnengebracht die al lange tijd op straat zwierf. Voorzichtig werd hij in zijn verblijf geplaatst. Dat ging verdacht makkelijk voor een verwilderd dier. Er werd toch maar even een chipreader bij gehaald. Wat bleek? Hij was gechipt én gecastreerd. Toen we zijn baasje belden, reageerde ze terughoudend. Logisch, want haar kat was bijna vijf jaar vermist. De volgende dag kwam ze hem ophalen. Na een voorzichtige kennismaking ontspande Drakie zich. Rekken, strekken, kopjes geven... Het voelde meteen weer vertrouwd. Na een lang avontuur, ruim twintig kilometer verderop, is Drakie nu weer thuis. En zien we maar weer eens hoe belangrijk het is om onze huisdieren te chippen.

Het wachten waard

Herinnert u zich Clyde uit ons vorige nummer nog? De achtjarige Mechelse herder belandde na het overlijden van zijn eigenaar in het asiel waar hij maar liefst 446 dagen wachtte op een nieuwe baas. Nu is er eindelijk goed nieuws te melden; in januari werd hij door zijn verzorgers, onder hun vertrouwde toezicht, naar deze twee lieve mensen in het Brabantse Best gebracht. Zij willen Clyde graag een mooie toekomst bieden.

Meer weten over nalaten?

Wilt u van gedachten wisselen over uw nalatenschap of bent u benieuwd naar de mogelijkheden? Neem vrijblijvend contact op met een van onze relatiebeheerders. Zie pagina 46 voor meer informatie.

'Het idee om aan de Dierenbescherming na te laten sluimerde al even, maar kwam in een stroomversnelling toen we zelf ervoeren hóé belangrijk het is dat je je zaken goed regelt'

Na het overlijden van haar hond en kort daarna echtgenoot Kees koos Jolanda Boerstra via Stichting OOPOEH voor een oppashond, waar ze nu ruim vijf jaar wekelijks met veel voldoening voor zorgt. De liefde voor dieren maakte dat Jolanda lang geleden al besloot om haar bezittingen aan de Dierenbescherming na te laten.

"Vijf jaar geleden overleed onze hond Binkie, twee maanden later moest ik afscheid nemen van mijn man Kees. We waren 28 jaar samen, waarvan 21 jaar getrouwd. Ik had hem leren kennen toen ik motorrijles nam; hij was mijn instructeur. Tijdens een van de lessen gleed ik uit. Behalve een zere knie hield ik daar weinig aan over. Maar Kees voelde zich schuldig. Die avond stond hij voor de deur met een bos bloemen. Ik had nooit eerder iemand ontmoet met wie ik mezelf oud zag worden, maar met hem durfde ik het wel aan. Kees was een gezelligheidsmens; het liefst had hij elke week vrienden over de vloer. Hij was ook goudeerlijk, gul en vol humor. Na het overlijden van Binkie hadden we samen besloten dat we omwille van onze leeftijd niet meer aan een nieuw huisdier zouden beginnen. Maar toen Kees er niet meer was, miste ik het gezelschap van een dier heel erg.

EIGEN RITUELEN

Via OOPOEH ging ik op zoek naar een oppashond. Dat werd Tank. Met zowel haar als haar baasjes was er meteen een klik. Aanvankelijk kwam Tank één dag in de week bij mij, maar dat werden er al snel twee. Door de tijd heen hebben we onze eigen ritueeltjes ontwikkeld. Als we bijvoorbeeld 's avonds gaan slapen, loopt ze

zelf alvast richting de slaapkamerdeur. Ik hoef dan alleen nog haar kussen achter mijn bed te leggen en ik hoor haar de hele nacht niet meer. Mevrouw slaapt ook graag uit. Pas als ik onder de douche geweest ben en in de gang mijn schoenen aantrek, komt ze de slaapkamer uit gewandeld. Ik ben heel dankbaar voor Tank; ze heeft me door een moeilijke tijd geholpen.

STROOMVERSNELLING

Mijn dieren kwamen altijd uit het asiel. Daar zag ik met hoeveel toewijding er voor ze wordt gezorgd en een nieuw thuis voor ze wordt gezocht. Kees en ik deelden onze liefde voor dieren. Het idee om aan de Dierenbescherming na te laten sluimerde al een tijdje, maar kwam in een stroomversnelling toen mijn ouders kort na elkaar overleden en we zelf ervoeren hóé belangrijk het is dat je je zaken goed regelt. Ik wilde dat ons geld op een zinvolle plek terecht zou komen. De Dierenbescherming mag te zijner tijd zelf bepalen waar het voor wordt gebruikt – daar heb ik alle vertrouwen in – maar stiekem zou ik het wel mooi vinden als er wat extra's voor de asioldieren komt; een fijn bedje, speeltje of wat lekkers om te eten. Voor de hulp aan dieren is altijd geld tekort. Als ik mijn steentje op deze manier kan bijdragen, dan sluit ik op een dag – hopelijk nog ver van nu – met een gerust hart mijn ogen (*lacht*)."

Ook interesse in een oppashond?

OOPOEH | Bent u 55+ en dol op honden? Via Stichting OOPOEH vindt u een oppashond in de buurt. Meld u kosteloos en vrijblijvend aan op oopoeh.nl.

VRIJWILLIGERS DIERENBUDDY | Ook ons eigen project Dierenbuddy is altijd op zoek naar vrijwilligers die willen helpen bij de zorg voor huisdieren van mensen die daar zelf niet meer volledig toe in staat zijn. Bijvoorbeeld door wekelijks te wandelen met de hond. Meer weten? dierenbescherming.nl/dierenbuddy.

Voor al uw vragen en opmerkingen kunt u onze klantenservice bereiken via 088 811 3000 van maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur.

facebook.com/deDierenbescherming

instagram.com/Dierenbescherming

X.com/Dierbescherming

bsky.app/profile/dierenbescherming.nl

linkedin.com/company/de-dierenbescherming

Word vrijwilliger

Zonder de inzet van onze duizenden vrijwilligers zou de Dierenbescherming niet kunnen bestaan. Werken bij de Dierenbescherming is leuk, betekenisvol en leerzaam bovendien. Lijkt het u ook leuk om te werken met dieren? Wij zijn blij met iedereen die ons wil helpen. Zo zijn we regelmatig op zoek naar asielmedewerkers, scholenvoorlichters en dierenambulance-rijders. U bekijkt alle vacatures bij u in de regio op dierenbescherming.nl onder het kopje 'Vacatures'.

'Wacht niet tot je pensioen om te ontdekken dat werken voor iets anders dan geld óók heilzaam is voor jezelf'

Sebastian is vrijwilliger op de dierenambulance

Nalaten aan de Dierenbescherming

Mensen die ervoor kiezen om de Dierenbescherming op te nemen in hun testament laten hun liefdevolle zorg voor dieren voortleven en dragen ook in de toekomst bij aan een verbetering van dierenwelzijn. Omdat wij volledig afhankelijk zijn van giften en donaties is elk bedrag, groot of klein, bijzonder waardevol. Wilt u meer weten over de mogelijkheden om na te laten aan de Dierenbescherming? Neem dan vrijblijvend contact op met ons Team Bijzondere Giften.

Jana van Muijden, Agnes van Veen, Martijn Landman, Sonja de Boo-Koremans
T 088 811 3066

E nalaten@dierenbescherming.nl

I dierenbescherming.nl/nalaten

Heeft u ons opgenomen in uw testament?

Laat het ons weten; wij bedanken u graag.

Dierenleed melden?

Neem dan contact op met het landelijke meldnummer van de politie: 144

Website

dierenbescherming.nl

Service & Informatie

Postbus 85980,
2508 CR Den Haag
T 088 811 3000
dierenbescherming.nl/klantenservice

Raad van Toezicht

Karin Broekhuizen (voorzitter),
Marije Eleveld, Franck Meijboom,
Nicolien van den Biggelaar,
Johan van Hoof, Ralph van Disseldorp

Directeur/Bestuurder

Ellen Bien

Ledenraad

dierenbescherming.nl/ledenraad
Wendy van Vliet (voorzitter)

Lidmaatschappen

- Vanaf € 36 per jaar
 - Lidmaatschap Gezin: € 58 per jaar (bent u lid en wilt u dit omzetten naar een gezinslidmaatschap? Neem contact op met Service & Informatie)
 - Bedrijfslidmaatschap: € 100 per jaar
- Meer informatie op dierenbescherming.nl

De Dierenbescherming voert incasso's einde maand uit. Rekeningnummer (IBAN): NL05INGB0003963156
Incassant ID Dierenbescherming: NL56ZZZ404073190000

De Dierenbescherming wordt gesteund door:

De Dierenbescherming voert het CBF-keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving. Dit houdt in dat de Dierenbescherming voldoet aan de strenge eisen op het gebied van financieel beheer, organisatie, bestuur en fondsenwerving.

COLOFON Coördinatie en eindredactie: Annelie Verhagen **Teksten:** Niels Kalkman, Léon Ripmeester, Annelie Verhagen **Correcties:** Jan van de Staaij
Vormgeving: Martin Raven **Lithografie:** Studio Boon **Drukwerk:** Senefelder Misset, Doetinchem **Coverfoto:** Stocksy **Oplage:** 120.000
DIER voor blinden en slechtzienden: DIER in braille bij CBB, Ermelo, T 0341 56 54 77

De Dierenbescherming noch de redactie draagt op enigerlei wijze verantwoordelijkheid voor de strekking en inhoud van geplaatste advertenties. Artikelen mogen met bronvermelding worden overgenomen na toestemming van de Dierenbescherming. Door lezers ingezonden fotomateriaal wordt automatisch eigendom van de Dierenbescherming.

Volop genieten

JANUARI 2026

Harry en Esther: "In april overleed onze vorige kat en we wilden even wachten met een nieuwe. Maar toen kwam Joro voorbij. We kregen hem niet meer uit ons hoofd. Toen hij eenmaal plaatsbaar was, hebben we meteen gereageerd. Met onze twee kinderen gingen we kennismaken. Joro zocht al snel toenadering en ging bij de deur zitten toen we vertrokken, alsof hij wilde zeggen 'Zullen we gaan?'. In die periode was hij nog extreem mager en had geen vacht. Hij zag er slecht uit en kon niet eens gapen door de tandpijn. Wij hebben onze dieren eigenlijk altijd uit het asiel gehaald. Mensen geven over het algemeen toch de voorkeur aan een kitten; de oudere dieren blijven in het

asiel achter. Juist die dieren willen wij een thuis bieden. Frodo – zo noemden we hem – wordt geschat op zo'n vier tot zes jaar, maar wij denken dat hij jonger is. Hij is zo speels; we hebben nog nooit zo'n energieke kat gehad. Hij kan ook nogal onbeholpen zijn en knalt in z'n enthousiasme regelmatig ergens tegenaan. We denken dat hij lange tijd zijn voer bij elkaar heeft moeten scharrelen en dat het misging vanaf het moment dat zijn gebit zo slecht werd. Het is een heerlijk sociaal katje. De eerste middag zat hij nog onder de bank, maar al een paar uur later kwam hij op schoot liggen. En dat is zo gebeven. Hij zoekt je op, wil het liefst altijd bij een van ons zijn. We genieten volop van hem."

'De eerste middag zat hij nog onder de bank, maar al een paar uur later kwam hij op schoot liggen. En dat is zo gebeven. Hij zoekt je op, wil altijd bij een van ons zijn.'

Bent u op zoek naar een huisdier?

Op ikzoekbaas.nl staan alle plaatsbare dieren in onze asielen.

Op naar een
liefdevol thuis

Niet alle huisdieren treffen het met hun baasje. Toch kunnen we ze een beter leven geven. Want meespelen met de Postcode Loterij betekent ook goede doelen steunen. Zoals de **Dierenbescherming**. Elk jaar vangen zij zo'n 24.500 verwaarloosde of mishandelde dieren op. Om ze te verzorgen en een nieuw, liefdevol thuis te geven, kreeg de Dierenbescherming de afgelopen vijf jaar € 11,5 miljoen. Dankzij onze deelnemers in duizenden Nederlandse postcodes. Dat is de kracht van samen, dat is **The Power of Postcodes**.